

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ЖАБАРИ

И З В Е Ш Т А Ј

О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

ПЛАНОВА ГЕНЕРАЛНЕ РЕГУЛАЦИЈЕ ЗА НАСЕЉА АЛЕКСАНДРОВАЦ, ВЛАШКИ ДО, ЖАБАРИ, ОРЕОВИЦА, ПОРОДИН И СИМИЋЕВО

А.Д. ЗА ПЛАНИРАЊЕ, ПРОЈЕКТОВАЊЕ, АОП И ИНЖЕЊЕРИНГ
"ИНФОПЛАН" Аранђеловац
34300 Аранђеловац, Краља Петра I бр. 29
телефон 034/720-081 и 720-082, факс 720-082, e-mail: infoplan@ptt.yu

Јул 2006. године

ПРЕДМЕТ:	ИЗВЕШТАЈ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ ПЛАНОВА ГЕНЕРАЛНЕ РЕГУЛАЦИЈЕ ЗА НАСЕЉА АЛЕКСАНДРОВАЦ, ВЛАШКИ ДО, ЖАБАРИ, ОРЕОВИЦА, ПОРОДИН И СИМИЋЕВО
НАРУЧИЛАЦ:	СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ЖАБАРИ
ОБРАЂИВАЧ:	А.Д. ЗА ПЛАНИРАЊЕ, ПРОЈЕКТОВАЊЕ, АОП И ИНЖЕЊЕРИНГ "ИНФОПЛАН" АРАНЂЕЛОВАЦ, 34 300 Аранђеловац, Краља Петра I, бр. 29
РУКОВОДИЛАЦ ИЗРАДЕ:	ЂОРЂЕ МИЛИЋ , одговорни планер, лиценца број 100 0083 04
РАДНИ ТИМ:	ГОРДАНА КОВАЧЕВИЋ , дипл.инж.арх. ДАНИЈЕЛА КАРАШИЋЕВИЋ , дипл.инж.арх. ВАЛЕНТИНА ЈАНКОВИЋ , дипл.инж.арх. МАРИЈА ПАУНОВИЋ , дипл.инж.арх. ТАМАРА ТОШИЋ , дипл.инж.арх. КАТАРИНА ПЕТРОВИЋ , дипл.инж.арх. МИЛА ПАУНОВИЋ , дипл.инж.арх. АЛЕКСАНДАР ПРОКИЋ , дипл.инж.арх. АЛЕКСАНДРА В. МИЛОШЕВИЋ , дипл.инж.арх. БОБАН ПАНИЋ , дипл.инж.грађ. ДРАГОЉУБ ШЕЋЕВИЋ , дипл.инж.грађ. СЛАЂАНА ГАЈИЋ , дипл.геод.инж. СЛОБОДАН БОЖИЋ , дипл.инж.маш. МИЛОРАД ДОБРИЧИЋ , дипл.инж.елек. ВЛАДАН ПЕРИШИЋ , инж.гео. ЗОРАН ХЕРЦЕГ , дипл.инж.птг.саоб. РАТКО НЕДЕЉКОВИЋ , дипл.ецц. НАТАША ЦВЕТКОВИЋ , грађ.инж. САША ЦВЕТКОВИЋ , грађ.инж. МИРА ПРОДАНОВИЋ , грађ.тех. ГОРДАНА ФИЛИПОВИЋ , оператер на уносу ВЕРКА РАДОВИЋ , оператер на уносу ЗОРИЦА БОЖИЋ , копирант

ДИРЕКТОР

РАТКО НЕДЕЉКОВИЋ, дипл.инж.геод.

С А Д Р Ж А Ј

1.	Уводна разматрања	6
1.1.	<i>Правни и плански основ</i>	6
1.2.	<i>Разлози за обављање стратешке процене</i>	7
2.	Полазне основе	8
2.1.	Приказ основних поставки планова и однос са другим плановима и програмима	8
2.1.1.	<i>Однос са Просторним планом Републике Србије</i>	11
2.1.2.	<i>Однос са Водопривредном основом Републике Србије</i>	12
2.1.3.	<i>Однос према програмима за израду планова генералне регулације и другим локалним плановима</i>	15
2.1.4.	<i>Резиме</i>	20
2.2.	Постојеће стање и квалитет животне средине на подручју планова и њен могући развој ако се планови не спроводе	21
2.2.1.	<i>Општи опис локације планског подручја</i>	22
2.2.2.	<i>Географски положај, природни услови и социо-економске карактеристике</i>	23
2.2.3.	<i>Стање квалитета животне средине</i>	30
2.3.	Карактеристике животне средине у областима за које постоји могућност да буду изложене значајном ризику	33
2.4.	Разматрана питања и проблеми заштите животне средине у плановима генералне регулације	41
2.5.	Резултати консултација са заинтересованим органима и организацијама	42
3.	Општи и посебни циљеви стратешке процене и индикатори	43
4.	Процена могућих утицаја и мере за смањење негативних утицаја на животну средину	44
5.	Смернице за израду стратешких процена на нижим хијерархијским нивоима и процене утицаја пројеката на животну средину	47

6. Програм праћења стања животне средине у току спровођења плана	47
<i>6.1. Основе за програм праћења стања животне средине у току реализације планова генералне регулације - Мониторинг</i>	48
<i>6.2. Права и обавезе надлежних органа</i>	49
<i>6.3. Поступање у случају акцидента</i>	49
7. Коришћена методологија и тешкоће у изради стратешке процене	51
8. Закључна разматрања	53
<u>ЛИТЕРАТУРА</u>	54

П р и л о г: 1. Полазне основе за обављање стратешке процене утицаја на животну средину планова генералне регулације за насеља Александровац, Влашки До, Жабари, Ореовица, Породин и Симићево	55
---	-----------

П р и л о г: 2. Листе индикатора за обављање стратешке процене утицаја на животну средину и израду планова генералне регулације за насеља Александровац, Влашки До, Жабари, Ореовица, Породин и Симићево	59
--	-----------

С п и с а к т а б е л а

Табела 1.	<i>Оријентационо сагледавање снабдевања водом становништва (домаћинства и насеља) и привреде</i>	14
Табела 2.	<i>Приказ основних карактеристика јавних канализационих система</i>	15
Табела 3.	<i>Дугорочни циљеви, правила и мере заштите животне средине у програмима за израду планова детаљне регулације са одговарајућим мерама</i>	16
Табела 4.	<i>Мере заштите животне средине</i>	17
Табела 5.	<i>Приказ циљева других планских докумената</i>	20
Табела 6.	<i>Средње месечне, годишње и екстремне вредности појединих климатских параметара у периоду 1961.-1990. године за осматрачку станицу Смедеревска Паланка</i>	22
Табела 7.	<i>Биланси земљишта у ha у 2005.г. на подручју планова генералне регулације</i>	25
Табела 8.	<i>Структура пољопривредног земљишта на подручју општине Жабари</i>	25
Табела 9.	<i>Пројектовани број становника (аналитичка метода)</i>	27
Табела 10.	<i>Путна мрежа на подручју планова генералне регулације</i>	29
Табела 11.	<i>Заштићена природна добра на планским подручјима</i>	30
Табела 12.	<i>Стање квалитета вода у 2004. години</i>	31
Табела 13.	<i>Граничне вредности за део показатеља дефинисаних класа вода</i>	31
Табела 14.	<i>Приказ стања квалитета животне средине</i>	32
Табела 15.	<i>Процена састава комуналног отпада на сметлишту у Жабарима</i>	35
Табела 16.	<i>Типологија вода према пореклу</i>	36
Табела 17.	<i>Упоредни приказ карактеристика месних водовода са планског подручја по насељима</i>	37
Табела 18.	<i>Упоредни приказ проблема у водоснабдевању насеља са планског подручја</i>	39
Табела 19.	<i>Општа питања и проблеми од значаја за стратешку процену</i>	42
Табела 20.	<i>Процена утицаја на животну средину</i>	45
Табела 21.	<i>Препоруке за планирање са аспекта сеизмичког ризика</i>	50
Табела 22.	<i>Поступак стратешке процене за планове генералне регулације</i>	51
Табела 23.	<i>Разматрана питања и проблеми заштите животне средине у плановима генералне регулације</i>	56
Табела 24.	<i>Листа прилагођених УН индикатора одрживог развоја за ниво регионалног/локалног планирања по методу ПСО/PSR (притисак, стање, одговор, енг. PSR – pressure, state, response)</i>	60

С п и с а к г р а ф и ч к и х п р и к а з а

Слика 1.	<i>Подручје планова генералне регулације</i>	22
Графикон 1.	<i>Поједностављена схема чиниоца животне средине</i>	41

ИЗВЕШТАЈ

О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ ПЛАНОВА ГЕНЕРАЛНЕ РЕГУЛАЦИЈЕ ЗА НАСЕЉА АЛЕКСАНДРОВАЦ, ВЛАШКИ ДО, ЖАБАРИ, ОРЕОВИЦА, ПОРОДИН И СИМИЋЕВО

1. Уводна разматрања

1.1. Правни и плански основ

Одредбом члана 35. Закона о заштити животне средине ("Службени гласник РС", број 135/05) и одредбама Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", бр. 135/05) утврђена је обавеза да се за урбанистичке планове ради стратешка процена утицаја на животну средину. У случају општине Жабари, приступило се изради шест планова детаљне регулације за насеља Александровац, Влашки До, Жабари, Ореовица, Породин и Симићево. Географски гледано, наведена насеља налазе се на територији општине Жабари, пружају се правцем север – југ и међусобно су физички повезана (пут R-103 Пожаревац – Жабари – Свилајнац). Истовремено са аспекта заштите животне средине ради се о међусобно функционално повезаним и условљеним подручјима, тако да је урађена стратешка процена утицаја на животну средину за свих шест насеља и припремљен свеобухватни Извештај о стратешкој процени утицаја на животну средину за планове генералне регулације, и то: План генералне регулације за насеље Александровац, План генералне регулације за насеље Влашки До, План генералне регулације за насеља Жабари, План генералне регулације за насеље Ореовица, План генералне регулације за насеље Породин и План генералне регулације за насеље Симићево.

Стратешка процена утицаја на животну средину (у даљем тексту: стратешка процена) обавља се на основу одредаба чл. 5. и 6. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину (у даљем тексту: Закон), којима је прописано обављање стратешке процене за урбанистичке планове, као и критеријуми за утврђивање могућих значајних утицаја на животну средину плана или програма (Прилог I Закона). Ови критеријуми су засновани на:

(1) Карактеристикама плана, и (2) Карактеристикама утицаја.

Правни основ за израду планова генералне регулације за насеља на територији општине Жабари садржан је у одредбама:

- Закона о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", бр. 47/03 и 34/06);
- Правилнику о садржини, начину израде, начину вршења стручне контроле урбанистичког плана, као и условима и начину стављања плана на јавни увид ("Службени гласник РС", број 12/04).

Плански основ за израду планова генералне регулације садржан је у:

- Просторном плану Републике Србије ("Службени гласник РС", број 13/96);
- Водопривредној основи Републике Србије ("Службени гласник РС", број 11/2002);
- Програмима за израду планова генералне регулације за насеља (Александровац, Влашки До, Жабари, Ореовица, Породин и Симићево) на територији општине Жабари;
- Генералним плановима насеља Жабари и Влашки До, као и другим стратегијама и програмима (нпр. Национална стратегија управљања отпадом, Стратегија развоја пољопривреде у Србији, Стратегија развоја шумарства у Србији и др.)

1.2. Разлози за обављање стратешке процене утицаја

Стратешка процена обављена је за подручје које обухватају планови генералне регулације за насеља (Александровац, Влашки До, Жабари, Ореовица, Породин и Симићево) на територији општине Жабари (у даљем тексту: планови генералне регулације), са циљем да се одреде и процене могући утицаји планских решења на животну средину, имајући у виду да се на планском подручју налазе природна и друга створена добра, зоне привредне активности (постојеће и планиране) и друге зоне са припадајућим објектима.

У процесу одлучивања о изради и обухвату стратешке процене утицаја, уз примену наведених критеријума из Прилога I Закона, посебно је важна идентификација проблема заштите животне средине планског подручја и могућност утицаја плана на:

- > *ваздух*
- > *воде*
- > *земљиште*
- > *климу*
- > *биљни и животињски свет*
- > *станишта и биодиверзитет*
- > *заштићена природна добра*
- > *становништво и здравље*
- > *градове и друга насеља*

- *културно-историјску баштину*
- *инфраструктурне, индустријске објекте*
- *друге створене вредности*

Како је извршена стратешка процена показала да су планска решења и услови и мере заштите животне средине дефинисани плановима генералне регулације највећим делом усклађени са циљевима заштите животне средине, вршене су мање допуне планских решења, у складу са резултатима стратешке процене.

Стратешка процена је урађена у складу са Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину, као и са другим законима из области заштите животне средине, уз коришћење европских искустава и методологије из ове области.

Детаљнији приказ коришћене методологије и избор индикатора дат је у посебном делу овог извештаја.

2. Полазне основе

2.1. Приказ основних поставки планова генералне регулације и однос са другим плановима и програмима

Сагласно одредбама члана 38. Закона о планирању и изградњи план генералне регулације се доноси за насеља за које се не израђује генерални план, односно за мања насеља и села за која се не доноси план општег уређења. План генералне регулације који се ради за цело насеље садржи дугорочну концепцију развоја и просторног уређења насеља са припадајућим правилима, уређења и грађења.

Плановима генералне регулације ближе:

- је разрађена подела грађевинског реона на јавно грађевинско земљиште и остало грађевинско земљиште;
- су утврђене трасе, коридори и капацитети за саобраћајну, енергетску, водoprивредну, комуналну, гасну и другу инфраструктуру;
- су одређене висинске коте раскрсница улица (нивелациони план);
- је дефинисана намена површина које су претежно планиране у грађевинском реону;
- је извршен зонинг, односно подела на зоне или целине са истим правилима грађења;
- су одређене локације за јавне објекте;

Од посебне важности је да је у предметним плановима генералне регулације извршена фазна анализа и дијагноза стања, тако да је за потребе израде програмских елабората обављена детаљна анализа целих територија насеља, укључујући и билансе површина по основним категоријама земљишта и намени, како за постојеће стање, тако и за будуће пројекције. У предметним

плановима генералне регулације на интегралним основама су утврђене пројекције становништва (будућих корисника планског подручја), извршено је зонирање са одговарајућим урбанистичким показатељима, утврђена су правила уређења и изградње за инфраструктуру, тако да су у потпуности испуњени дефинисани циљеви. Истовремено, дат је предмер и предрачун потребан за изградњу планиране инфраструктуре, тако да је створен плански основ за имплементацију.

Предуслов квалитетног живота у насељеном месту је планирање на принципима одрживог развоја. Идентификација, санација, чување необновљивих природних ресурса и стварање услова за формирање квалитетног окружења уз истовремену дугорочну пројекцију трошкова и користи, као и процене утицаја на животну средину и амбијентално окружење су кључне активности успешног процеса планирања развоја и заштите насељених места. Изградња насеља је првенствено усмерена ка постојећем ткиву, заокружењу постојећих и опремљених стамбених и радних зона, уз ограничено линеарно ширење.

Поступно, средствима урбанистичке регулације, правилима грађења, одговарајућим мерама локалне политике и ангажовањем становника, у насељима ће се оплеменити и активирати запарложена и друга запуштена земљишта, реконструисати и изградити инфраструктура (обилазнице, саобраћајнице, улице и инсталације), обновити и уредити зелене површине, реконструисати и обновити фасаде.

Недостатак зелених површина у насељу је између осталог, резултат слабије развијене свести о важности ових простора за екосистем, микроклиматских услова и амбијенталних вредности насељеног места. Реконструкција ове свести се огледа у афирмацији и уређењу постојећих површина, провлачењу зелених линија кроз централно ткиво насеља и планирању нових зелених површина. Новопланиране зелене површине распоређују се равномерно, а планира се заштитно зеленило око постојећих и планираних привредних зона као и пољопривредног земљишта и мелиорационих канала.

Планови генералне регулације представљају основ за активирање постојећих привредних потенцијала и заокружење постојећих привредних зона, као и просторни урбано-технички оквир за перспективу привредне активности.

Предуслов даљег развоја је обнова саобраћајног система, растеређивањем регионалних и локалних путева који се укрштају у самим центрима насеља уз формирање обилазнице у центру заједнице насеља – Жабарима.

Основне поставке постављене су у циљевима и то у виду основних и посебних циљева.

О С Н О В Н И Ц И Љ Е В И :

Основни циљеви дугорочног просторног развоја дефинисани у плановима генералне регулације могу се дефинисати, и то:

1. *ограничење неконтролисаног ширења насеља, односно грађевинских површина;*
2. *успостављање структурне мултифункционалности способне прилагођавању променама;*
3. *интегрални развој по етапама са посебним социјалним функцијама у функцији боље доступности услугама, односно приближавању места становања и места рада, одмора и рекреације;*
4. *вишенаменско коришћење простора уз превенцију конфликта међу наменама;*
5. *унапређење стања квалитета животне средине – тзв "еколошка ревитализација простора", као јавног/општег добра, које се мора штитити и унапређивати;*
6. *очување културног и градитељског наслеђа са елементима еколошке, социјалне и економске одрживости.*

ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ :

Општи циљеви су на одговарајући начин елаборирани и разрађени у посебним циљевима. За потребе овог извештаја, посебни циљеви планова генералне регулације могу се представити:

1. *"интезивније/рационалније" коришћење постојећих урбанизованих простора, тзв. "унутрашњим ширењем насеља", доградњом, заменом и новом изградњом, урбаном трансформацијом и променом намена површина и објеката у постојећем грађевинском реону;*
2. *подела насеља на зоне и целине са јасно дефинисаним одговарајућим правилима уређења и грађења за сваку зону појединачно, као и општа правила грађења за грађевински реон у целини, у смислу успостављања мултифункционалне структуре насеља у целини и појединачно;*
3. *обликовање насеља а посебно јавних простора и изградња нових реперних простора и објеката, што је у функцији подизања атрактивности насеља;*
4. *обезбеђење задовољавајућих/квалитетнијих услова живота у свим деловима насеља, као потреба за социјалним уједначавањем, што се односи на: становање, рад, одмор, рекреацију, јавне службе, саобраћај, комуналну инфраструктуру, снабдевање и услуге.*

Плановима генералне регулације дефинисана правила уређења, грађења и заштите планског подручја су у корелацији са циљним одредницама, концептом и поставкама, с тим што су, сагласно одредбама закона правила уређења се односе на услове уређења јавног грађевинског земљишта – јавних површина и прикључења комуналне инфраструктуре са припадајућим правилима и условима грађења, док се правила грађења односе на парцелацију и грађење осталог грађевинског земљишта са одговарајућим урбанистичким условима уређења.

2.1.1. Однос према Просторном плану Републике Србије

Према **Просторном плану Републике Србије** (у даљем тексту: **ППРС**), поглавље V «Туризам и заштита животне средине, природне и културне баштине», подпоглавље 2. Заштита животне средине, тачка 2.1. постављени су циљеви заштите животне средине.

ППРС дефинише и **основне циљеве заштите животне средине** на територији Републике, и то:

- (1) **квалитетна животна средина:** чист ваздух; довољне количине квалитетне и хигијенски исправне воде за пиће, рекреацију и производњу; очувано пољопривредно земљиште, екосистеми и биолошка разноврсност; здравствено безбедна храна; уређена насеља и угодност боравка на радном месту и месту становања;
- (2) **рационално коришћење природних ресурса**, а нарочито необновљивих или делимично обновљивих (минералне и енергетске сировине, воде, земљиште); боље искоришћавање сировина и енергије, смањење отпада и повећање степена рециклирања; безбедно депоновање комуналног, индустријског и опасног отпада; санација еколошких и «просторних» последица експлоатације сировина; приоритет ће бити дат: изразито деградираним и девастираним подручјима, локалитетима и пејзажима; обнови екосистема; ревитализацији и рекултивацији подручја интензивне површинске експлоатације минералних и енергетских сировина; заштити највреднијих природних добара;
- (3) **заустављање даље деградације природне средине** (ваздух, вода, земљиште, вегетација и др.), најпре у критично загађеним урбаним, рударско-енергетским и индустријским центрима, у еколошки највреднијим подручјима, а потом и на целој територији Републике;
- (4) **заустављање ерозије** у најугроженијим подручјима;
- (5) **заштита, обнова и санација стања живог света;** очување природних предела посебне вредности и значаја, угрожених и ретких биљних и животињских врста; очување равнотеже екосистема и обнова оних који су нарушени; одржавање биодиверзитета;
- (6) **заштита природних предела**, амбијента и пејзажа око културно-историјских споменика, у оквиру комплексне заштите ових целина и природних пејзажа уопште;
- (7) **подршка васпитним и образовним програмима** у области заштите животне средине и природе.

У тачки 2.2. "Просторна диференцијација", истог поглавља и потпоглавља извршена је просторно регионална диференцијација подручја Републике, тако да се Жабари налази у контактної зони *Великоморавске и Посавско-подунавске зоне*. Као основни проблем ове зоне, наведен је **недостатак воде**, као и **загађивање малих водотокова**. Истовремено у *Посавско-подунавској зони* су лоцирана четири највећа комплекса хемијске индустрије (Шабац, Барич, Панчево и Прахово), металургија у Смедереву и производња енергије на територији општина Лазаревац, Обреновац и Пожаревац, због чега ће настајати проблеми деградације већих простора око површинских копова лигнита, велике количине шљаке и пепела из термоелектрана и топлана, велике количине комуналних отпадака, као и опасних отпадака из хемијске индустрије. У том смислу, прописане су следеће мере:

- > **ревитализација и рекултивација** површинских копова лигнита, шљачишта и пепелишта;
- > **изградња обилазница;**

- изградња станица за **пречишћавање комуналних вода**;
- решење проблема **комуналних отпадака**;
- **селективно ограничавање индустријског развоја** и преоријентација на процесе који захтевају мање количине технолошке воде;
- **гасификацију и топлификацију** и решење градског саобраћаја;
- **заштиту висококвалитетних земљишта**.

Општина Жабари није експлицитно сврстана ни у једну категорију утврђену Просторним планом Републике Србије, што је разумљиво имајући у виду величину општине, као и функције са аспекта од значаја за Републику. Апромаксимативно, на основу категорисања насеља у близини Жабара, као и на основу активности и функција може се рећи да Жабари са припадајућим насељима припадају **четвртој категорији¹ средњих загађивача** у којој загађивања потичу од прехранбене и текстилне индустрије, осталих индустрија са уграђеним системима за пречишћавање ваздуха и вода, великих сточних фарми, и др.

У складу са планским решењима и пропозицијама прописаним у Просторном плану Републике Србије, Жабари се налазе у функционалном подручју регионалног система насеља Пожаревца, тако да се за функционални регион Подунавског и Браничевског округа израђује Регионални просторни план Подунавље и Браничево.

Општина Жабари према Просторном плану Републике Србије је класификована у Туристичку зону, степен II, ознака Ц, подстепен II.1, ознака Ц 3, КУЧАЈСКЕ ПЛАНИНЕ – са будућим НП, Бељаницом, Јужним Кучајем, Дубашницом, Злотском клисуром и пећинама, Ресавском клисуром и пећинама, кањоном Лазареве реке, Горњачком и Рибарском клисуром, Борским језером, Црним врхом, Жагубицом, Брестовачком бањом, манастирима Горњак и Св. Петка, Тршком црквом и др. (Излетничке, климатске, споменичке еколошке, ловне и др.), односно налази се у непосредној близини транзитног туристичког правца на Коридору X (аутопута Е - 75, деоница Београд - Ниш).

2.1.2. Однос према Водопривредној основи Републике Србије

Водопривредном основом Републике Србије дефинисани су циљеви:

1. унапређење свих видова рационалног и интегралног коришћења вода побољшањем свих компонената водног режима (просторни и временски распоред, количина, квалитет и др.) у оквиру интегралног комплексног и јединственог система коришћења вода, заштите вода и заштите од вода;
2. утврђивање расположивих водних потенцијала и услова за јединствено и рационално управљање водама;

¹ Према ППРС загађивачи су сврстани у 8 категорија. У прву категорију није сврстан ниједан предео и локалитет, док су у осмој категорији сврстани строги природни резервати, споменици природе и подручја заштићена међународним конвенцијама, високи планински врхови (изнад 2.000 мнв), неприступачни кањони и стрми одсеци.

3. водни ресурси као чиниоци развоја захтевају утврђивање мера за разрешавање и међусобно усклађивање различитих интереса у управљању водама и са другим секторима;
4. дефинисање развоја водопривреде као подстицајног или ограничавајућег фактора у оквиру одрживог развоја Републике Србије;
5. интегрално, комплексно, рационално и јединствено коришћење водних ресурса у свим сферама;
6. осигуравање услова заштите и унапређења квалитета до нивоа за несметано коришћење вода за планиране намене на принципима интегралног коришћења, заштите вода и заштите од вода;
7. унапређење заштите од поплава, ерозије, бујица и других штетних дејстава вода координацијом са другим системима у простору (инфраструктурним, привредним, урбаним и др.);
8. унапређење свих делатности на водама у смислу реализације циљева управљања водама;
9. заштита и уређење сливних подручја са аспекта развоја водопривредних система и развоја других сектора, посебно шумарства (заштита екосистема, антиерозиони радови и др.), очување и заштита других природних и радом створених добара;
10. унапређење сарадње у региону (сливна подручја транзитних вода) у свим областима управљања водама (заштита квалитета вода, расподела количина вода, заштита од вода и леда и др.);
11. израда водоприврених основа водних подручја и сливова, акционих планова и програма и других планских докумената за управљање, коришћење, заштите вода и заштиту од вода;
12. усмеравање научно-истраживачких и других делатности у функцији управљања водама у циљу одрживог рационалног развоја.

Посебно је утврђен дугорочни циљ из дела заштите вода, и то: очување (враћање) свих изворишних делова водотока, као и подземних вода које могу бити употребљене у сврхе водоснабдевања у одлично квалитативно стање (прва класа). Остале воде у водотоцима, као и подземне воде потребно је чувати, односно вратити у врло добро квалитативно стање (друга А класа). Другим речима, на планском подручју потребно је утврдити планска решења, правила, мере за спровођење, како би Велика Морава са припадајућим притокама испунила услове на деловима где је квалитет воде нижи од предвиђеног.

Мере заштите вода су: редовне мере за смањење загађења вода; санационе мере; превентивне мере; остале мере за смањење емисије; мере за повећање пријемног капацитета водотока; контрола мера заштите; непосредна контрола постројења за пречишћавање; контрола емисије из концентрисаних извора; контрола укупне емисије; организационе мере, информационе основе система; инструменти политике и др.

Принципи управљања водама су: снабдевање водом насеља, снабдевање водом индустрије, наовдњавање, хидроенергетика, пловидба, рибарство, одбрана од поплава и регулација река, одводњавање, заштита вода, заштита од ерозије.

Водопривредном основном предвиђене су и потребе за водом 2021. године, како на нивоу општине, тако и за Браничевски округ у складу са пројектованим развојем и оријентационом проценом водоснабдевања насеља и привреде.

Основна изворишта висококвалитетних вода, као и вода нижег квалитета, означене су алувијалне равни, све остале подземне воде, водотокови и др. На подручју општине Жабари за перспективу водоснабдевања одређене су високо квалитетне подземне воде и површинске воде нижег квалитета.

Табела 1. Оријентационо сагледавање снабдевања водом становништва (домаћинства и насеља) и привреде

ОПШТИНА ЖАБАРИ	Перспектива водоснабдевања			
	Ближа		дугорочна	
	високо квалитетне воде	Воде нижег квалитета	високо квалитетне воде	Воде нижег квалитета
	Подземне воде	Воде из површинских водотока	Подземне воде	Воде из површинских водотока

Извор: **Водопривредна основа Републике Србије, 2002.**

Водопривредном основом Републике Србије прописано је да сви плански документи, урбанистички планови, као и пројектна документација морају бити усаглашени са дефинисаним стратешким опредељењима и пропозицијама. У том контексту, у стратешком смислу предметни планови генералне регулације су усаглашени са тим захтевом. Прописаним правилима се обезбеђује:

- заштита водних ресурса, применом техничко-технолошких, водопривредних, организационо-економских мера просторно-планерским и применом других мера, рационалним, интегралним коришћењем вода уз унапређење водних режима;
- регулисање вода у функцији одбране од поплава, заштита пољопривредног земљишта, урбаних, привредних и инфраструктурних система, од штетног деловања вода (плављење спољним и унутрашњим водама, и др.);
- уређење вода као елемента животне средине;
- уређење и заштита водног земљишта, пре свега са становишта очувања могућности несметане евакуације великих вода, одводњавања и очувања биодиверзитета у ширем обухвату акваторије;
- задржавање, развијање или поново успостављање природних или природи блиских водених токова са припадајућим обалама и природних ретензија, уз избегавање промене нивоа подземних вода како не би дошло до трајног оштећења биотопа вредних за заштиту;
- заштита и унапређење водних екосистема, прописивањем мера и услова за извођење хидрограђевинских радова, преграђивање речних токова, и др.

Развој урбанизације, пораст привредних активности, увођење агротехничких мера у пољопривредној производњи, захтевају све веће количине вода одређеног квалитета у будућности. По правилу изворишта вода (одговарајућег квалитета и квантитета) нису и на месту потрошње. То захтева изградњу система за водоснабдевање становништва (домаћинства и насеља), привреде и других видова коришћења вода. Друштвени развој је условљен развојем система управљања водама и најзначајнији радови су у делу заштите од поплава у низијама и долинама река, с циљем заштите пољопривредног

земљишта, као необновљивог ресурса. Водни саобраћај на Великој Морави није од значаја, док у регионалном смислу развој речног саобраћаја на Дунаву намеће се као приоритет, с обзиром на транзитни саобраћајно географски положај, као и економска исплативост водног саобраћаја у односу на друге видове саобраћаја. Општа оцена о испуштању вода незадовољавајућег квалитета у целој Републици, за последицу је резултирало да воде у водотоцима између осталог служе за испуштање отпадних вода. Слична ситуација је и са током Велике Мораве доминантним речним током на територији целе општине Жабари (западна граница општине). Основни проблем на планском подручју је слабо пречишћавање, односно непречишћавање искоришћењих вода пре испуштања у реципијенте Велику Мораву са припадајућим притокама, са изузетком самог насеља Жабари у коме се успоставља систем за пречишћавања отпадних вода биотехнологијом превођења преко трске. Овај систем је јединствен у Републици, а у свету за сада даје повољне резултате. Коришћење вода, непостојање јединственог система канализације (кишне и фекалне), уређаја за пречишћавање вода, условило је да се на мерним станицама Жабарски мост и Љубичевски мост (низводно од Жабара), као и станици Трновче бележе умерено повишене вредности показатеља квалитета вода, односно квалитет вода Велике Мораве не задовољава захтеваном квалитету прописаном Водопривредном основом.

За период до 2021. године планира се изградња канализационе мреже у Браничевском округу са следећим карактеристикама које се дају у Табели 2.:

Табела 2. Приказ основних карактеристика јавних канализационих система

Назив округа	Број и врста канализационих система			Дужина канализационе мреже (км)			Оријентациона количина отпадних вода	Оријентациона количина атмосферских вода
	општи	сепарациони	мешовити	Општи ситем река	Сепарациони систем			
					Фекална вода	Атмосферска вода	у милионима м ³ годишње	
БРАНИЧЕВСКИ	2	5	1	55	228	134	35,40	0,99

Извор: **Водопривредна основа Републике Србије, 2002.**

2.1.3. Однос према програмима за израду планова генералне регулације и другим локалним плановима

Програмима за израду планова детаљне регулације обављене су аналитичке припреме за израду предметних планова. Идентификовани су потенцијали, ограничења, општи циљеви просторног развоја, специфични циљеви (секторски), дефинисана су основна стратешка опредељења, прелиминарна анализа могућих врста и извора утицаја на животну средину, уз констатацију о релативно очуваној животној средини. Условно узевши, с обзиром да се интегрално планско подручје подручје општине Жабари налази у подручју релативно очуване животне средине, подручје градског насеља Жабари је "најзагађеније", односно највише изложено могућим негативним утицајима на животну средину. Овај став, такође треба прихватити условно, јер приликом изношења прелиминарне оцене стања квалитета животне средине, полази се од чињенице да Жабари спадају у слабије развијена подручја у Србији, са скромним привредним садржајима који не раде пуним капацитетом. Став да су

Жабари међу најугроженијима се темељи и на чињеници да вода из локалног система за водоснабдевање својим квалитетом не одговара прописане стандарде и да није за пиће. Са друге стране, општа депресија има негативне утицаје на друштвене сегменте одрживог развоја, становништво, економију и финансије, пре свега. За потребе израде програмских основа уочени су и класификовани следећи негативни утицаји у смислу могућег повећања еколошког оптерећења, и то: (1) даље загађивање вода неконтролисаним испуштањем отпадних вода из домаћинства и привреде; (2) загађивање ваздуха; (3) негативни утицаји буке дуж регионалних коридора саобраћајне инфраструктуре; (4) загађивање земљишта; (4) негативни утицаји на флору и фауну; и (5) могући акциденти. Општа оцена је да су програмске основе уважиле интегрална начела планирања на принципима одрживог развоја, економске оправданости, социјалне прихватљивости и заштите животне средине.

Неке активности поред ублажавања негативних дејстава, могу имати и позитивно дејство, односно у плану су прописане са тим циљем, примера ради: уређивање зелених површина у насељима и ваннасељском простору; заштитне зоне и појасеви (заштитне зоне насеља, заштитне зоне – зоне зеленила – рекреативна подручја; заштитне зоне уз изворишта и водозахвате; заштитни појасеви – коридори); услови за локацију објеката за уклањање и прераду чврстих отпадака (депонија) и др.

За потребе овог извештаја могу се дефинисати заједнички циљеви који су прописани програмима за израду планова генералне регулације и на одговарајући начин уграђене у самим плановима. Дугорочни циљеви су у спрези са мерама заштите животне средине и дају се у Табели 3.:

Табела 3. Дугорочни циљеви, правила и мере заштите животне средине у програмима за израду планова детаљне регулације са одговарајућим мерама

Ц И Љ Е В И	
1)	Организовање заштите и унапређења животне средине на интегралним основама (интегралан процес – циљ заштита, развој и унапређење, посебно у деловима где је повећана деградација).
2)	Перманентни мониторинг и мерење и контрола утицаја.
3)	Дефинисање мера за заштиту и унапређење животне средине ² , посебно за спречавање или смањивање, загађивања вода, земљишта, ваздуха, утицаја буке, прикупљања и одлагања чврстог отпада и заштите од удеса са опасним материјама.
4)	Обезбеђивање услова за еколошки одрживи друштвено-економски развој, кроз рационално коришћење земљишта, енергије, вода и материјала, као и спровођење мера заштите животне средине.

² друштвено-организационе, институционално-правне, техно-технолошке, просторно-планске, економске и др.

ПРАВИЛА³ И МЕРЕ (техничке – за уређење и изградњу, заштиту животне средине, заштиту природног и културног наслеђа, спречавања хазарда и акцидента и др.)

- 1) Правила/Мере заштите вода.
- 2) Правила/Мере заштите ваздуха.
- 3) Правила/Мере заштите од буке и вибрација.
- 4) Правила/Мере заштите земљишта.
- 5) Друштвено - организационе мере.
- 6) Законодавне мере.
- 7) Техно - технолошке мере.
- 8) Правила/планске мере.
- 9) Економске мере.
- 10) Мере за уређење зелених површина у насељима и ван насеља.
- 11) Правила/Мере и услови за руковање чврстим отпадом (локације за уклањање и прераду чврстих отпадака – депоније).
- 12) Правила/Мере и услови заштите посебних природних целина.
- 13) Правила/Мере и услови за заштиту, очување и унапређење културно – историјског и градитељског наслеђа.
- 14) Правила/Мере, услови и смернице за заштиту од елементарних непогода и заштите од интереса за одбрану земље (заштита од поплава, земљотреса, пожара и одбрана земље).
- 15) Мере за унапређење земљишне политике.

Даљом елаборацијом дефинисане су мере заштите животне средине по елементима/сегментима животне средине. Другим речима, предвиђене су посебне мере које се дају у Табели 4.:

Табела 4. Мере заштите животне средине

1. ВАЗДУХ

СТАЊЕ И УЗРОЦИ

- Недовољна активност на примени санитарно – хигијенских мера заштите (чишћење и поливање улица, уредно сакупљање, изношење, депоновање смећа, поштовање прописа при изградњи објеката и др. прописа).
- Недовољна брига о контролисаном емитовању оптадних гасова и чврстих материја из индустрије.
- Недовољна контрола емитовања издувних гасова из моторних возила (саобраћај) и појединачних ложионих места (котларница) за појединачно загревање стамбених и пословних објеката.

МЕРЕ

- Изградња и уређење уз примену санитарно-хигијенских мера у циљу спречавања загађивања ваздуха аероседиментима.
- Примена заштитних филтера и других мера заштите у индустријама и другим потенцијалним загађивачима ваздуха.
- Организација саобраћаја – усмеравање саобраћаја на начин да се максимално смање

³ Правила уређења и изградње која су подржана одговарајућим мерама заштите елемената/сегмената животне средине

негативни ефекти издувних гасова, планира се изградња обилазнице за транзитни саобраћај и организација пешачког саобраћаја у центру Жабара.

- Проширење зелених површина – парковских и других и њихово повезивање са ванградским зеленилом.

2. ВОДА

СТАЊЕ И УЗРОЦИ (ИЗВОРИ)

- Непостојање кишне и фекалне канализације.
- Индустрijски капацитети у оквиру индустријске зоне – извор отпадних вода (реке Велика Морава са припадајућим притокама главни реципијенти).
- Насеља – домаћинства – потенцијалан извор загађења површинских и подземних вода.

МЕРЕ

- Изградња система канализације (кишне и фекалне у складу са финансијским окгућностима).
- Изградња постројења за пречишћавање отпадних вода.
- Обавезан предтретман индустријских отпадних вода пре испуштања у главни систем за пречишћавање.

3. ЗЕМЉИШТЕ

СТАЊЕ И УЗРОЦИ

- Релативно задовољавајуће стање квалитета земљишта, углавном преовлађује незагађено земљиште.
- Потенцијална опасност због безусловног депоновања чврстог отпада на сметлишту у Симићеву.
- Нису забележена загађења отровним и другим материјама.
- Потенцијална опасност од загађења отпадним водама из индустрије.
- Неадекватна употреба агрохемијских средстава.

МЕРЕ

- Планско уређење и организација система управљања отпадом у складу са Националном стратегијом управљања отпадом.
- Спречавање загађења водотокова и контрола употребе агрохемијских средстава.

4. АМБИЈЕНТАЛНЕ ВРЕДНОСТИ

СТРАТЕШКА ОПРЕДЕЉЕЊА

- Дугорочно опредељење – очување потенцијално вредних амбијенталних целина и градитељског наслеђа.

МЕРЕ

- Конкретни облици заштите како појединачних објеката, тако и целина према условима институције надлежне за послове заштите природних добара;

5. КУЛТУРНА ДОБРА

УЗРОЦИ (СТАЊЕ)

- Незадовољавајући однос према културно – историјском наслеђу.
- Недостатак организоване и комплексне активности на анализи, валоризацији и заштити споменика.
- Недостаје шири контекст заштите – спомен обележја, знаменита места, амбијенталне целине, просторне целине и др.

МЕРЕ

- Комплекснији третман постојећих објеката у функцији уважавања вредности.
- Избегавање великих реконструктивних радова, односно свођење инвестиционих подухвата у реалне (одрживе) оквире.
- Уклапање у постојеће урбано ткиво – попуњавањем и "довршавањем".
- Постепена (сукцесивна) санација, реконструкција и ревитализација градског језгра.

6. ЕЛЕМЕНТАРНЕ НЕПОГОДЕ И ОДБРАНА ЗЕМЉЕ

СТАЊЕ

- Ризик од пожара.
- Опасност од поплава.
- Ризик од земљотреса.

МЕРЕ

- Подела и зонирање у функцији противпожарне заштите – противпожарне баријере, улични хидранти, режими градње и др.
- Регулација водотока у функцији одбране од вода.
- Асейзмична градња са циљем превенције могућег сеизмичког ризика (7° - 9° MCS), градња објеката према стандардима и нормативима у циљу потребне отпорности на утицај борбених дејстава и средстава и елементарне непогоде, изградња склоништа за становништво.
- Погушћавање градње – планирање проходних саобраћајних токова – циркуларни за моторни и пешачки саобраћај (без слепих завршетака).
- Диференцијација система за водоснабдевање са циљем поузданости у случају прекида и кварова – посебно зонирани и међусобно независни и поуздани делови водовода.

У протеклом периоду урађени су генерални планови за насеља Жабари, Влашки До, Ореовицу, Симићево, Александровац и Породин. За потребе израде планова генералне регулације за ова два насеља, у програмској фази извршена је анализа и оцена употребљивости ова два плана. На одговарајући начин су преузете одређене обавезе у погледу планских решења, и то за насеље Жабари извршено је прилагођавање планског обухвата, односно проширење. Програмом израде Генералног плана "Жабари", обављена је анализа и дијагноза стања и утврђени су узроци стања квалитета елементарне животне средине, са посебним мерама за унапређење животне средине и посебним режимима за угрожена подручја или подручја под режимима заштите.

2.1.4. Резиме

У Табели 5. дат је приказ циљева других планских и програмских докумената значајних са становишта заштите животне средине у плановима генералне регулације.

Табела 5. Приказ циљева других планских докумената

Други планови или програми	Дефинисани циљеви, захтеви и мере везани за животну средину	Значај за ПГР-ове и третман у ПГР-овима
1	2	3
<p>ППРС –</p> <p>ПРОСТОРНИ ПЛАН РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - квалитетна животна средина: чист ваздух; довољне количине квалитетне и хигијенски исправне воде за пиће, рекреацију и производњу; уређена насеља и угодност боравка на радном месту и месту становања; - заустављање даље деградације природне средине (ваздух, вода, земљиште, вегетација и др.), 	<ul style="list-style-type: none"> - Од значаја за заштиту животне средине у палновима генералне регулације, посебно у односу на планиране привредне активности, изградњу инфраструктуре и становање. - Циљеви интегрисани у циљеве стратешке процене и услове и мере заштите животне средине планова генералне регулације
<p>ВОС –</p> <p>ВОДОПРИВРЕДНА ОСНОВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ</p>	<p>Дефинисана стратешка одређења за:</p> <ul style="list-style-type: none"> - водоснабдевање становништва, домаћинства, насеља, индустрије; - наводњавање; - хидроенергетику; - пловиду (водни саобраћај); - рибарство; - одбрана од поплава и регулацију река; - одводњавање; - заштиту вода; - заштиту од ерозије 	<ul style="list-style-type: none"> - Од директног значаја за планове генералне регулације. Посебно у односу на планиране привредне активности, изградњу инфраструктуре (канализационих система и система за пречишћавање вода) и становање. - Циљеви интегрисани у циљеве стратешке процене и услове и мере заштите животне средине у плановима генералне регулације, на основу обавезности да се стратешка одређења ВОС-а разрађују планским документима
<p>Програмске основе</p> <p>Програми за израду планова генералне регулације за насеља Александровац, Влашки До, Жабари, Ореовица, (2005.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - дефинисање мера за заштиту и унапређење животне средине; - обезбеђивање услова за еколошки одрживи друштвено-економски развој; - решавање еколошких конфликта; 	<ul style="list-style-type: none"> - Од директног значаја за планове генералне регулације. - На основу програмских основа, формулисани су концепти планова, стратешка одређења, решења, правила, мере и инструменти за реализацију.

1	2	3
<p>Генерални планови За насеља</p> <p>Жабари, Влашки До, Симићево, Ореовица, Породин, Александровац (1999.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Мере за заштиту загађења ваздуха, вода и земљишта (управљање отпадом) и др. елемената животне средине 	<ul style="list-style-type: none"> - Од значаја за планове генералне регулације за насеља Жабари и Влашки До, посебно у начину коришћења земљишта и у односу на планиране комуналне делатности (оперативна разрада стратешких поставки и опредељења у новим плановима генералне регулације) - Циљеви интегрисани у циљеве стратешке процене и услове и мере заштите животне средине Плана

2.2. Постојеће стање и квалитет животне средине на подручју планова и могући развој ако се планови не спроводе

Жабари се налазе на 44°26" северне ширине и 27°32" источне дужине. Површина општине је 264 km² (макс. дужина 25 km, макс. ширина 10 km). Површина планских подручја (6 планова генералне регулације) износи 1561 ха, односно 15,61 км², с тим да је у програмској фази извршена анализа и истраживање цела територија шест насеља, укупне површине око 161 км², што представља око 60% целе територије општине у којој је концентрисано око ¾ становништва и активности.

Општина Жабари налази се у средишту доњег Поморавља, на десној обали Велике Мораве, јужно од Пожаревца. Са источне стране су благи обронци Браничевских брда (висораван звана Браничевски повијарац на највишем делу у Жабарима зове се Коса) која представља границу моравске и млавске долине. Општина Жабари припада Браничевском округу. У административном смислу припада Браничевском округу. Граничи се са општинама Свилајнац на југу, Пожаревцем и Малим Црнићем на северу, Великом Планом и Петровцем на Млави на истоку.

Повољан географски положај услвио је да се Жабари налазе на раскрсници регионалних путева. Налази се у непосредном окружењу (утицајној зони) Коридора 10, односно аутопута Е-75 Београд-Ниш, односно железничке пруге Београд-Ниш.

Планско подручје равничарског карактера, просечне надморске висине око 90 м. На истоку налази се брдовита зона (Браничевски повијарац), али с обзиром на морфологију не представља ограничење.

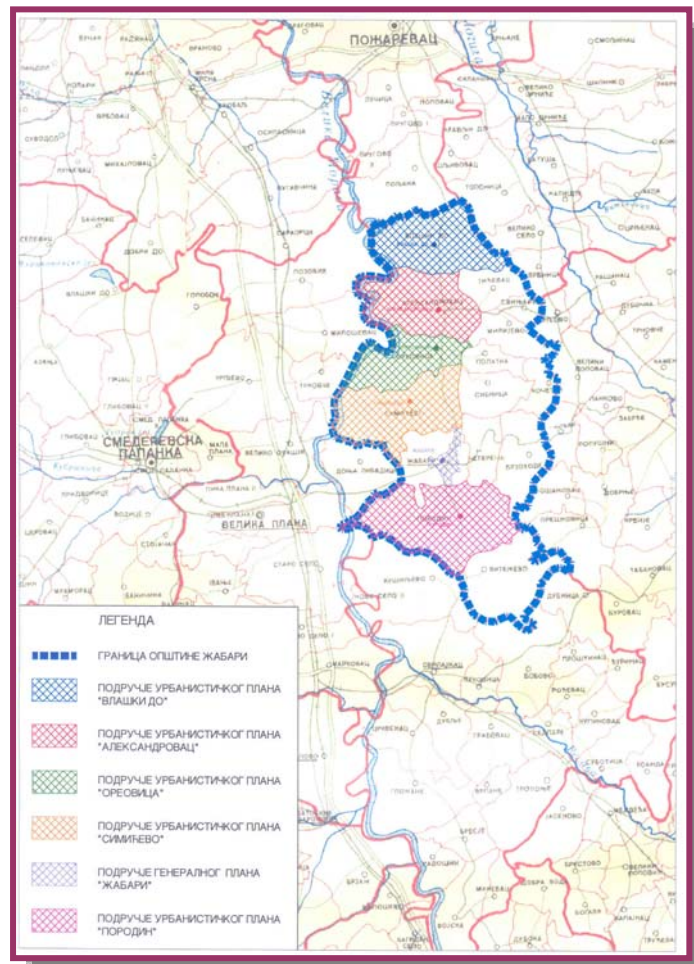
На територији општине Жабари налази се укупно 15 насеља.

2.2.1. Општи опис локације планског подручја

Плановима генералне регулације обухваћена су шест насеља општине Жабари, и то: Александровац, Влашки До, Жабари, Ореовица, Породин и Симићево. Другим речима, сем насеља Витежево на самом југу општине у разматрање су узета сва значајнија насеља са концентрацијом становништва и активностима.

Александровац се налази северно од центра заједница насеља, односно општинског центра Жабари. Морфологија терена је благо брдовита са постепеним издизањем из заравњеног алувијона Велике Мораве и Ресаве. Влашки До представља најсеверније насеље општине Жабари. Налази се на регионалном путу Пожаревац-Жабари. Рељеф је благо заталасан, односно са благим брдским карактеристикама. С обзиром на општу равничарску карактеристику терена, може се рећи да се Влашки До налази на благо заталасаној долини Велике Мораве. Жабари су централно насеље, како по положају, тако и по функцијама и у саобраћајно географском смислу представља саобраћајно чвориште регионалних путева R-103 и R-107. Ореовица се налази на путу Жабари-Пожаревац, северно од Жабара. Морфологија терена је слична, благо брдовита. Породин представља највеће насељено место у општини. Налази се јужно од Жабара на регионалном путу Пожаревац-Свилајнац. Симићево се налази северно од Жабара на путу према Пожаревцу.

Слика 1 Подручје планова генералне регулације

2.2.2. Географски положај, природни услови и социо-економске карактеристике

Природни услови

Подручје планова заузима укупну површину од 1561 ха, на територији шест насеља општине Жабари и то на територији насеља: (а) Александровац – 250 ха; (б) Влашки До – 330,89 ха; (г) Жабари – 321,60 ха; (д) Ореовица – 116,51 ха; (ђ) Породин – 297 ха; и (е) Симићево – 245 ха.

У географском смислу посматрано подручје налази се у западном делу Браничевског округа заузима подручје Великог Поморавља. Површина територије општине је око 264,40 км². Западна граница је Велика Морава, док је на истоку Браничевским повијарцем одвојена од долине Млаве. Општа оцена природних услова је повољна, без значајнијих природних ограничења која би могла неповољно да утичу на развој. Плављење и ерозија се ретко јављају, мада постоји периодична опасност од изливања Велике Мораве. Општа оцена терена за изградњу је повољна, благо нагнути терени, релативно добро стабилни терен, без појаве клизишта. На овим теренима је и највећи део насеља изграђен. Сеизмички ризик је у границама VII-IX степена McS, што захтева посебне услове у планирању, пројектовању и изградњи објеката према асеизмичним стандардима. Жабари су у изузетном аграрном крају у плодној Моравској равници, познатој по ораницама и повртарству. Благородна клима уз одговарајући систем за водоснабдевање, омогућили би две жетве годишње. На тај начин би суша, као елементарна непогода била спречена.

На подручју Жабара не постоји метеоролошка станица која обавља организована и систематизована мерења (свакодневна осматрања и мерења климатских/метеоролошких елемената у 7, 14 и 21 час), тако да подаци о температури, влажности ваздуха, инсолацији, падавинама и ветру су преузети из расположивих података и студија рађених у протеклом периоду на основу раније спроведених мерења. Општа карактеристика климе на подручју планова генералне регулације има обележја умереноконтиненталне климе (са микроклиматима и условно говорећи локалитетима са планинским и жупским карактеристикама), средња годишња температура ваздуха је 11°C, средња годишња влажност ваздуха износи око 73%, просечна количина падавина је око 650 мм, дужина сунчевог сјаја - инсолација је око 2100 часова годишње, док су доминатни ветрови северозападни и источни-југоисточни – кошава. У следећој табели даје се стање климатских елемената за период 1961.-1990. године на осматрачкој станици Смедеревска Паланка (географски најближа станица предметном планском подручју).

Табела 6. Средње месечне, годишње и екстремне вредности појединих климатских параметара у периоду 1961.-1990. године за осматрачку станицу Смедеревска Паланка

	јан	феб	мар	апр	мај	јун	јул	авг	сеп	окт	нов	дец	год.
ТЕМПЕРАТУРА °С													
Средња максимална	3,4	6,4	11,7	17,4	22,2	25,2	27,2	27,2	23,8	18,0	11,0	5,1	16,6
Средња минимална	-3,9	-1,8	1,4	5,5	10,2	13,1	14,2	13,6	10,5	5,8	2,2	-1,8	5,8
Нормална вредност	-0,4	2,0	6,3	11,5	16,3	19,3	20,9	20,4	16,7	11,2	6,2	1,6	11,0
Апсолутни максимум	18,6	23,4	28,3	31,2	34,4	36,0	41,3	39,2	37,4	30,0	28,0	19,8	41,3
Апсолутни минимум	-29,9	-25,7	-18,1	-5,0	-0,8	1,5	6,5	5,1	-3,3	-7,3	-16,5	-23,6	-29,9
Ср. бр. мразних дана	22,8	17,2	10,6	1,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	3,3	9,6	18,7	84,2
Ср. бр. тропских дана	0,0	0,0	0,0	0,0	0,9	4,1	8,4	8,8	2,5	0,0	0,0	0,0	24,7
РЕЛАТИВНА ВЛАГА (%)													
Просек	80,5	77,1	69,6	66,7	69,0	70,6	68,2	69,4	72,3	74,7	79,3	82,6	73,3
ТРАЈАЊЕ СИЈАЊА СУНЦА													
Просек	80,8	94,8	148,9	181,4	231,9	249,9	292,4	274,9	209,6	172,4	98,3	66,3	2101,6
Број ведрих дана	3,2	3,4	5,1	4,0	4,3	5,0	9,9	12,1	9,4	8,3	3,8	2,4	70,9
Број облачних дана	15,6	13,5	11,1	9,8	8,5	6,2	4,5	3,9	5,5	7,7	13,1	16,6	116,0
ПАДАВИНЕ (mm)													
Ср. месечна сума	44,4	39,9	46,9	50,0	69,9	91,0	58,9	46,6	47,5	39,8	52,5	48,8	636,2
Мах. дневна сума	28,2	32,6	28,6	38,7	59,1	60,6	129,3	85,9	47,3	30,7	42,5	29,5	129,3
Ср. бр. дана ≥ 0.1 mm	14,1	12,3	12,3	12,4	13,2	13,7	10,1	8,8	8,4	8,4	12,3	14,5	140,5
Ср. бр. дана ≥ 10.0 mm	0,9	0,9	1,4	1,4	2,4	2,9	1,7	1,4	1,5	1,2	1,3	1,5	18,5
ПОЈАВЕ (број дана са....)													
снегом	9,5	7,4	4,3	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	2,5	7,6	31,9
схезним покривачем	15,3	9,1	3,8	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	3,0	10,1	41,6
маглом	4,4	3,2	1,6	1,3	2,5	3,1	2,5	3,7	6,1	5,5	5,1	5,7	44,7
градом	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,4	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,9

Извор: Републички хидрометеоролошки завод, <http://www.hidmet.sr.gov.yu>

Биланси земљишта

На територији општине Жабари око 37,5% су пољопривредне површине, док је занемарљиво мала површина покривена шумама (шумско земљиште) – нешто мање од 1%, док се грађевинско земљиште простире на 6% територије. Занимљиво је да званични подаци добијени из катастра непокретности воде више од половине територије општине под категоријом остало земљиште (55,5%). Упоредном анализом података из Републичког геодетског завода и Републичког завода за статистику, може се закључити да највећи део осталог земљишта из катастра, у ствари представља пољопривредно земљиште (више од 80%). Другим речима, овако изведени подаци одговарају реалној ситуацији на терену, која се једноставним обиласком терена може утврдити. Наиме, први утисак планског подручја је плодна - житна равница Великоморавског алувијона, благо заталасана ка истоку са доминатном културом пшеницом.

Табела 7. Биланси земљишта у ха у 2005.г. на подручју планова генералне регулације

Општина	Укупно	Грађевинско земљиште				Пољопривредно земљиште	Шумско земљиште	Остало
		Укупно	у томе					
			Градско грађевинско земљиште	Грађевинско земљиште у градском подручју	Грађевинско земљиште ван градског подручја			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Жабари укупно	26440,17	1556,17	1,48	1482,29	72,40	9931,49	244,66	14707,85
у %	100,00	5,89	0,01	5,61	0,27	37,56	0,92	55,63
		100,00	0,07	0,06	99,87			
Укупно насеља на подручју ПГР	16111,71	237,16	1,48	228,88	6,80	1268,37	170,58	14435,59
у %	100,00	1,47	0,01	1,42	0,04	7,87	1,06	89,60
		100,00	0,62	96,51	2,87			
Александровац	2509,11	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2509,11
у %	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00
		0,00	0,00	0,00	0,00			
Влашки До	2791,03	0,17	0,00	0,17	0,00	0,00	0,00	2790,86
у %	100,00	0,01	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	99,99
		100,00	0,00	100,00	0,00			
Жабари	1774,60	235,24	0,00	228,44	6,80	1258,89	170,58	110,74
у %	100,00	13,26	0,00	12,87	0,39	70,94	9,61	6,24
		100,00	0,00	97,10	2,90			
Ореовица	2035,49	1,48	1,48	0,00	0,00	0,00	0,00	2034,01
у %	100,00	0,03	0,03	0,00	0,00	0,00	0,00	99,97
		100,00	100,00	0,00	0,00			
Породин	4117,78	0,26	0,00	0,26	0,00	10,34	0,00	4107,17
у %	100,00	0,01	0,00	0,01	0,00	0,25	0,00	99,74
		100,00	0,00	100,00	0,00			
Симићево	2883,71	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2883,71
у %	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00
		0,00	0,00	0,00	0,00			

Извор података: РГЗ – Катастар непокретности – Врсте земљишта – Стање почетком 2005.

Према расположивим подацима о стању из 2004 године, од пољопривредних површина, највећа је заступљеност ораница и башта (више од 4/5). Од тога највише је површина под житом (око 12.000 ха, односно више од 54% од укупног пољопривредног земљишта). Индустриско биље је било засађено на 736 ха (око 3% од укупног пољопривредног земљишта), повртно биље је заузимало 1733 ха (око 8% од укупних пољопривредних површина), док је крмно биље било засејано на 3.027 ха (око 14 % пољопривредног земљишта). Воћњака је нешто више у односу на поврће, и то 1809 ха (нешто више од 8% пољопривредног земљишта), виногради су били распрострањени на 1.001 ха (мање од 5% пољопривредних површина), док ливаде (593 ха), пашњаци (281 ха) и рибљци, трстици и баре (103 ха) у укупном збиру не прелазе 1000 ха, односно заузимају мање од 4,5% површина под пољопривредним културама.

Табела 8. Структура пољопривредног земљишта на подручју општине Жабари

Пољопривредна површина	У ха	Од тога					
		Оранице и баште	Воћњаци	Виногради	Ливаде	Пашњаци	Рибњаци, трстици и баре
У ха	21.963	18.176	1.809	1.001	593	281	103
У %	100,00	82,76	8,24	4,56	2,70	1,28	0,46

Извор: Општине у Србији 2005. - РЗС

Према расположивим подацима Републичког завода за статистику ("Општине у Србији 2005"-РЗС), шуме на 1.628 хектара покривају око 6% територије општине. Слично као у другим деловима Републике бележи се пораст посечене шумске масе у односу на пошумљавање. Сеча шума и коришћење дрвне масе за огрев, недвосмислено указује на лошији економски положај

локалне заједнице. У погледу техничког дрвећа, лишћари су заступљени са 57%, док не постоје подаци за четинаре.

Становништво

На територији општине Жабари се налази 15 насеља са укупним бројем становника од 13.034 што даје густину од 49,4 ст/км², што је ниже у односу на Браничевски округ (51,8 ст/км²), а знатно ниже од Централне Србије (98,0 ст/км²). Насеље Жабари као центар општине има 1.442 становника, са просечном густином насељености од 81,24 ст/км².

Због промене методологије пописа 5.205 становника општине није ушло у попис обављен 2002. године, јер се налазе у иностранству дуже од једне године и не улазе у укупан број становника општине Жабари и поред тога што имају значајан утицај на дешавања на територији општине.

На територији планова генералне регулације у 2005. години живело је око 8.660 становника, што представља основу за планирање.

У међупописном периоду (1991.-2002. године) бележи се пад броја становника у апсолутном износу од 2.543 становника (15.577 становника 1991. године, односно 13.034, 2002.). Просечно број становника годишње се смањује за 231, што даје стопу пада од – 16,1‰, што је најнижа стопа у читавом округу и међу најнижим у целој Републици (Црна Трава, Медвеђа, Стари град у Београду, Гаџин Хан и Жабари представљају општине са негативном стопом пораста становништва, односно број становника опада преко 15 на 1000 становника).

Анализа контингента становништва указује да се карактеристике крећу изнад оквиру републичког просека за удео старих лица (29,71% становништва чине лица старија од 65 година док је 16,5% просечна вредност за Србију), док 54,8% становништва је у групи радно способних, што је ниже у односу на републички просек од 67,12%. Етничка припадност је карактеристична, као и за друге делове источне Србије, где се поред српског становништва које је доминантно – 94,5%, уочава и влашка, као и румунска етничка мањина у укупном износу од – 3,4 %, неопредељених је 2 %, док а остале мањине су заступљене са мање од 0,01 %⁴.

Образовање и школска спрема није повољна, с обзиром да 7,65 % нема никакво образовање, од 1-3 разреда има 5,9%, завршене од 4 до 7 разреда је 33,3% одраслог становништва, односно са завршеном осмогодишњом школом има 32,4%. Наведен категорије у укупном збиру дају око 80%. Свршених средњошколаца је 17%, док је са вишим и високим образовањем око 2%, што је испод републичког просека. Ово указује да младо становништво после завршеног образовања, радије напушта локалну заједницу него што се враћа.

Укупно је забележено 6048 активних становника, од којих 5481 обавља занимање, остварује приходе 2298, док су издржавани 4587. Званична статистика бележи 101 лице на раду у иностранству до једне године, од којих 72 ради, док су 29 чланови породице и воде се као издржавана лица. Становништво се главном бави примарним сектором, пољопривредном производњом и прерадом, и то 5898 лица се бави пољопривредом, од којих је 4016 активно. Углавном су индивидуални пољопривредни произвођачи 3935, док је 1882 лице издржавано. Величина и структура домаћинства је карактеристична за Поморавље. Укупан број домаћинстава је 4.476, од којих су најбројнија са једним и два члана (1180 и 1162), док са три, четири и пет

⁴ Извор: Општине у Србији 2005. године – РСЗ – Републички завод за статистику

чланова има укупно око 1.650 (662, 549 и 438). Просечна величина домаћинства је 2,91 чланова. Највише је породица без деце или са једним или два детета, што прелиминарно указује да је потребна ургентна планска акција за ревитализацију становништва.

Бележи се негативан природан прираштај од 7,5 промила (наталитет је 9,3 промила, док морталитет у периоду 1991. – 2002. износи 16,8 промила).

Малигна обољења (14,5%), кардиоваскуларне болести (37%) и патолошки симптоми и други лабораторијски налази (37%) су главни узрочници смрти и крећу се нешто мање од просека за округ (15% малигна обољења), односно мање за Републику (18,4 % малигна обољења). Очекивано трајање живота лица рођених 2003. године процењује се на 71,5 година за мушкарце, односно око 78 година за жене што указује на врло добро стање квалитета животне средине и сврстава општину Жабари у сам врх у Републици по очекиваном трајању људског живота.

За потребе израде планова генералне регулације израђена је Демографска студија општине Жабари у којој су дате оквирне пројекције кретања становништва.

Од кључног значаја за укупни развој на планском подручју је правилна процена тенденција кретања броја становника.

Табела 9. Пројектовани број становника (аналитичка метода)

Насеље	попис		број становника по годинама			
	1991	2002	2010	2015	2020	2025
Александровац	1.790	1.546	1.432	1.420	1.410	1.390
Брзоходе	1.002	825	764	710	630	590
Витежево	1.031	863	800	750	700	650
Влашки до	1.593	1.310	1.280	1.240	1.200	1.180
Жабари	1.444	1.442	1.420	1.430	1.440	1.450
Кочетин	455	404	280	350	330	310
Миријево	620	474	439	390	340	320
Ореовица	976	862	800	740	700	670
Полатна	353	281	230	210	200	190
Породин	2.738	2.036	1.010	1.980	1.960	1.940
Свињарево	275	213	190	170	150	130
Сибница	505	407	380	350	330	310
Симићево	1.648	1.465	1.410	1.390	1.360	1.330
Тињевац	382	265	220	190	160	140
Четереже	765	641	594	530	510	470
Укупно планови генералне регулације	10.189	8.661	7.352	7.530	8.070	7.960
Укупно општина Жабари	15.577	13.034	12.349	11.850	11.420	11.070

Извор: Демографска студија општине Жабари, 2005.

До краја планског периода би на територији планова генералне регулације пројектовано је нешто мање од 8.000 становника, с тим да је тенденција одласка у иностранство константна и износи око 30%. У случају да се покрене развој подручја и створе услови за инвестирање, реално је очекивати да ће

доћи до извесног пораста броја становника. У том смислу, контингент становништва који се налази у иностранству дуже од годину дана 5.205 представља значајан потенцијал за развој.

Пројектовано је даље смањење броја активних становника у планском периоду. Очекује се смањење броја неписмених до краја планског периода, како активностима у образовању, с обзиром на старосну структуру неписмених из 2002. године (више од 90% неписмених је старо становништво – становништво старије од 65 година).

Број домаћинстава ће наставити тренд благог раста даљим раслојавањем породица и треба очекивати ниво од преко 3000 домаћинстава на територији планова регулације до краја планског периода, уз апроксимативну просечну величину домаћинства од 2,6 члана по домаћинству.

Привреда и инфраструктура

Највише је запослених у прерађивачкој индустрији (120) од укупно 1.091 запослених које бележи статистика. У релативним показатељима 60% становништва ради у установама а око 40% самостално обављају делатност. С обзиром на целокупну слику социо-економске депресије бележи се релативно мали број лица која се званично воде као незапослена – око 34 на 1000 становника, односно укупно 434 незапослених. Од тога 215 траже по први пут посао, док остали представљају неквалификовану радну снагу.

Доходак од 79,0% од републичког просека сврстава општину Жабари у групу слабије развијених у Србији, односно нешто је нижа од просека у Браничевском округу (82,0%).

По структури дохотка највише се доходује у пољопривреди, лову, шумарству и водопривреди (83,5%), док се значајно мање доходује у трговини на велико и мало и услугама. Од производних делатности прерађивачка индустрија доходује са око 3%. Друге делатности занемарљиво мало доходују у односу на доминатни сектор А (пољопривреда, лов, шумарство и водопривреда).

Стамбена изградња је у приватној својини. Током 2003. године изграђено је 29 станова, укупне површине 2818м² (просечно 97 м² по стамбеној јединици). Незавршена је 46 стамбена јединица, док је у 2003. срушено 3 стамбене јединице укупне површине 180 м².

Путну мрежу на подручју општине Жабари чине мрежа магистралних, регионалних и локалних путева, укупне дужине од 95 км. Савременим коловозом је покривено око 72% путева (69 км). Главни правци су регионални пут R-103 (Пожаревац – Свилајнац), R-107 (Велика Плана – Жабари – Петровац на Млави) и R-275 (Александровац – Миријево - Рашанац), чија се реконструкција планира. Завршетком наведених радова и одржавањем постојећих путева, омогућиће се већа повезаност са источном Србијом, бржи превоз путника и робе, као и скраћење пута до изласка на аутопут Е-75, деоница Београд-Ниш. Обим саобраћаја који се одвија преко територије општине има транзитни карактер, али бележи се и значајан обим локалног саобраћаја, с обзиром на постојећи степен моторизације, укупно је регистровано 2618 путничких моторних возила, односно степен моторизације износи 200 возила на 1000 становника. Поред тога, у 2004. години бележе се

68 мотоцикала, 83 специјална путничка возила, 2 аутобуса, 151 теретно возило, 42 специјална теретна возила, 2 радна возила, 5 трактора и 19 прикључних возила.

Табела 10. Путна мрежа на подручју планова генералне регулације

Подручје	Укупна дужина путне мреже		Магистрални		Регионални пут		Локални пут		Савремени Коловоз	
	km	%	km	%	km	%	km	%	km	%
Србија	37744	100.0	4767	12.6	10451	27.7	22444	59.5	23638	62.6
Браничевски округ	1438	100.0	203	14.1	508	35.3	727	50.6	1115	77.5
Жабари	95	100.0	-	-	51	53.6	44	46.4	69	72.6

Извор: Општине у Србији 2005. - РЗС

Поштански саобраћај се обавља преко 4 пошта. Потребна је реконструкција система фиксне телефоније што се предвиђа као планско решење, што ће побољшати постојеће капацитете од 3.792 претплатника, односно омогућиће и нове прикључке за Интернет, тако да ће поред телефонског саобраћаја који је заступљен у свим насељима бити омогућен и савременији телекомуникациони системи.

Браничевски округ у целини располаже значајним како природним, тако и створеним добрима, које би под одређеним условима и режимима заштите могли да се активирају у туристичке сврхе на принципима одрживости. На основу званичних расположивих података није могуће утврдити обим туристичких акитвности јер за подручје територије Жабари не постоји евиденција.

Културна и природна добра

Према историјским архивама и на основу више археолошких открића претпоставља се да је на месту данашњег Жабара постојало римско насеље Жовиспаг.

Подручје Браничевског округа од давнина насељено и претпоставља се да је због својих природних богатстава (руде бакра и др.) било занимљиво у многим епохама. На самом планском подручју не налазе се заштићена културна добра. Издвајају се неколико значајних објеката културно-историјског наслеђа, и то:

- **ЦРКВА БРВНАРА** - На 5 km седишта општине Жабари на путу према Петровцу на Млави налази се комплекс густе шуме од 30 ha са извором природне бистре планинске воде и две цркве, од којих једна брвнара из времена Првог Српског устанка, изграђена 1805.године и друга новија, изграђена 1854.године, која је била у оно време трећа по величини црква у Србији - После Саборне цркве у Београду и оне у Смедереву.
- **ЦРКВА У ОРЕОВИЦИ** - Једна од најстаријих цркви у Србији из 1821.године налази се у Ореовици, у чијем свештеничком дому је спомен соба познатог песника Војислава Илића Млађег, рођеног у овом селу.

- **ХРАМ ВАЗНЕСЕЊА ГОСПОДЊЕГ** - Пре подизања садашње цркве нема поузданих података да је постојала било каква црква у Жабарима. Парохија са свештеником је основана 1851. године, а храм Вазнесења Господњег је подигнут прилозима грађана 1873/4. године. Димензије цркве су импозантне : дужина 20m, ширина 9m, а висина заједно са торњем 20m. На зидовима цркве се налази 17 различитих фресака. Црква је неколико пута комплетно санирана. Црква је у саставу Београдске Митрополије. Црквена општина у Жабарима је формирана 1932. године. Године 1983. црква је као споменик културе стављена под заштиту државе.

Од заштићених природних добара издваја се ботанички споменик природе, стабло храста лужњака у Жабарима који је под заштитом државе.

Табела 11. Заштићена природна добра на планским подручјима

Р.бр.	Ранг	Назив
ПРИРОДНА ДОБРА		
1.	Ботанички споменик природе	Стабло храста лужњака у Жабарима

Извор: Просторни план Републике Србије – књига II - Аналитичко документациона основа, 1996., Београд

2.2.3. Стање квалитета животне средине

На планским подручјима не постоји организован систем мерења стања квалитета животне средине, односно не постоји систем мониторинга (праћења и контроле). На основу појединачних истраживања у протеклом периоду извршена је анализа расположивих података о постојећим изворима загађења. Бележе се аерозагађења из домаћинства и саобраћаја као последица сагоревања чврстих и течних енергената и погонских фосилних горива – нафтних деривата, угља и сл, и то више концентрације следећих супстанци: чађ, пепео, дим, SO₂, CH_x једињења, CO, Pb, алдехиди, честице и др. Привредни објекти емитују CO_x једињења, CH_x једињења, чврсте честице и др. у мањем обиму због смањене активности. Главни привредне делатности (привредни чиниоци) који могу имати утицаја на животну средину су:

- комплекс металске индустрије (Фабрику специјалне опреме "Гоша" у Симићеву, Фабрика пољопривредне механизације "Морава" у Александровцу и Фабрика моторних осовница "Петар Драпшин" у Жабарима);
- прерађивачка индустрија (РЈ "Навип" у Ореовици и кланице у Ореовици и Александровцу и кланица МЗ у Александровцу);

- пољопривредна производња (ДП Воћно-лозни расадник у Жабарима, ДП ПТЈ "Јединство" из Александровца).

Извори загађења вода су: **неконтролисано испуштање отпадних вода** (индустријске/технолошке, фекалне/канализационе, атмосферске), **неконтролисано одлагање отпада** у близини речних токова, приобаљима, чак и у речним коритима и каналима за одводњавање, **неадекватна употреба агрохемијских мера**. Посебно су угрожени зона изворишта водоснабдевања, као и подземне воде. Шуме су ретко заступљене, тако да су проблеми шумовитости и комуналног зеленила посебно наглашени.

Мерења стања вода врше се на неколико локација. На мерним станицама површинских вода "Жабарски мост" и "Љубичевски мост" на Великој Морави врше се редовна мерења водостања **у функцији заштите од вода**. У функцији заштите вода врше се мерења низводно од Жабара, на мерној станици Трновче. У следећим табелама дају се резултати мерења по одређеним показатељима, као и мерила, односно критеријуми за класификацију класа вода.

Табела 12. Стање квалитета вода у 2004. години

СТаница Трновче (општина Велика Плана) (река Велика Морава; слив Дунав; испитивање квалитета воде од 1995.)		
Р.бр.	Показатељ квалитета вода	Класа
1.	Растворени кисеоник	Прва
2.	Процент zasiћења кисеоником	Четврта
3.	БПК-5	
4.	ХПК	Прва
5.	Степен сапробности	Друга
6.	Највероватнији број коли-клица	Друга
7.	Суспендоване материје	Четврта
8.	Растворене материје	Прва
9.	рН	Прва
10.	Видљиве отпадне материје	Прва
11.	Боја	Трећа
12.	Мирис	Прва
	СТВАРНА КЛАСА	Трећа/Четврта
	ЗАХТЕВАНА КЛАСА	Друга А

Извор: РХМЗ - Стање квалитета вода у 2004. години

Наведене класе вода су одређене на основу граничних вредности за показатеље квалитета вода.

Табела 13. Граничне вредности за део показатеља дефинисаних класа вода

Показатељ	Прва класа	Друга класа	Трећа класа	Четврта класа	Ван класе
Боја	Без	Без	Слабо приметна	-	Приметан
Мирис	Без	Без	Слабо приметна	-	Приметан
Видљиве опасне материје	Без	Без	Без	Без	Са
рН	6.8-8.5	6.8-8.5	6.0-9.0	6.0-9.0	< 6.0 / > 9.0
O ₂ (mg/l)	8 више	8 - 6	6 - 4	4 - 3	< 3
% O ₂ сатурација	90 - 105	75 - 90	50 - 75	30 - 50	< 30
Суперсатурација		105 - 115	115 - 125	125 - 130	> 130
НПК (mg/l)	10 и мање	10 - 12	12 - 20	20 - 40	> 40
NH ₄ (mg/l)	< 1	< 1	1 - 10	1 - 10	> 10
N (mg/l)	< 0.05	< 0.05	0.05 - 0.5	0.05 - 0.5	> 0.5

Извор: "Службени лист СФРЈ", број 6/78

Постојећи начин одлагања отпада не задовољава потребе становника, која не испуњава ни минималне мере заштите. Неопходно је ургентно решавање питања одлагања отпада – формирање санитарне депоније (регионалне депоније) на основу препорука и стандарда ЕУ са капацитетима који би били одрживи (и у еколошком и у економском смислу). Постојеће стање неусловна депонија у Симићеву за коју је урађен пројекат санације и на одговарајући начин је уграђен у планску документацију и сметлиште у Жабарима. Отпад карактерише релативно умерена количина по становнику, висок садржај органског отпада у укупном отпаду и висок садржај сировина које би могле бити рециклиране/прерађене (тзв. "секундарне сировине").

Аутохтоне шумске заједница – екосистема који су измењени услед дејства антропогеног фактора су недовољно заступљене. Као што је раније наведено, кретање пошумљавања (у шумама и ван шума) и посечене дрвне масе у периоду 1982. - 2002. је негативно. Коришћење дрвне масе за огрев, узроковано лошом економском ситуацијом и сиромаштвом, у протеклом периоду, девастирало је шумски фонд. Почетком 2005. године, према подацима РГЗ-а, око 1% територије општине покривено шумом, што је недовољно и забрињавајући ниво шумовитости. Даље непланска сеча шума и смањење површина под шумама може резултирати већим загађењем ваздуха и интензивнијим ветром услед смањене заштитне функције шума.

Стање животне средине сумирано је у следећој табели, која садржи и податке Хидрометеоролошког завода о стању квалитета ваздуха и вода.

Табела 14. Приказ стања квалитета животне средине

Област	Стање
1	2
Ваздух	Месец јун 2006. Станице Смедеревска Паланка, Ћуприја, Црни Врх, Велико Градиште ⁵ : SO ₂ (µg/m ³) Средња вредност 8; Максимална вредност 36; Број дана изнад граничне вредности имисије (150 µg/m ³) 0 Дим (µg/m ³) Средња вредност 7; Максимална вредност 18; Број дана изнад граничне вредности имисије (50 µg/m ³) 0 NO ₂ (µg/m ³) Средња вредност 16; Максимална вредност 42; Број дана изнад граничне вредности имисије (85 µg/m ³) 0 - извори загађења: становање (продукти сагоревања у котларницама и ложиштима), саобраћај, неадекватан третман отпада, привреда

⁵ Стање квалитета ваздуха дато је као апроксимација резултата са 4 мерних станица у окружењу ширег планског подручја. Мерења су обављена током јуна 2006. године. Извор података Републички хидрометеоролошки завод, <http://www.hidmet.sr.gov.yu/ciril/kvalitetvazduha/mesec.php>

1	2
Вода	- показатељи квалитета воде, станица Трновче ⁶ : река Велика Морава, удаљеност од ушћа 57,4км; растворени кисеоник - класа I ⁷ , проценат zasiћености кисеоником - класа IV, БПК - 5 - класа ?, ХПК - класа I, степен сапоробности - класа II, највероватнији број коли-клица - класа II, суспендоване материје - класа IV, растворене материје - класа I, рН - класа I, видљиве отпадне материје - класа I, боја - класа III, мирис - класа I, СТВАРНА КЛАСА - III/IV, ЗАХТЕВАНА КЛАСА - IIA - извори загађења: неадекватан третман отпада, отпадне воде из прехранбене индустрије и пољопривреде, сливање са индустријских и пољопривредних површина - некавалитетна вода за пиће у већини насеља (4 од 6)
Земљиште	- зона 7-9 МЦС скале
Клима	- непостојање метеоролошке станице у Жабарима - најчешћи ветрови из правца северозапада и југа-југоистока (кошава)
Јонизујуће и нејонизујуће зрачење	- нема забележених локација које би биле угрожене од оваквог вида утицаја
Бука и вибрације	- изражени дуж коридора друмске инфраструктуре, делимично услед рада индустријских постројења
Биљне и животињске врсте, станишта и биодиверзитет	- густа шума од 30 ха према 5 км од Жабара према Петровцу на Млави и мочварно земљиште у долини Велике Мораве
Заштићена природна добра	-ботанички споменик природе стабло хрasta лужњака у Жабарима
Становништво и здравље	- здрава животна средина; очекивано трајање људског живота најдуже у Републици (75 година за мушкарце и 79 за жене). Узроци смртности од малигнух обољења у границама републичког просека (око 14%), док су кардиоваскуларне болести најчешћи узрок смрти (око 3%)
Градови и друга насеља, културно-историјска баштина	- Градитељско наслеђе - амбијенталне целине - цркве
Инфраструктурни, индустријски и други објекти	- привреда неразвијена, ради смањеним капацитетом и у процесу је власничке трансформације. Утицај саобраћајне инфраструктуре - друмског саобраћаја (мрежа регионалних путева)
Отпад	- неадекватан третман комуналног и индустријског отпада и отпадних вода
Остало	-

Један од највећих проблема у планском подручју представљају третман отпада и водоснабдевање (довођење и одвођење вода), тако да се ти проблеми посебно представљају у оквиру следеће подтачке.

2.3. Карактеристике животне средине у областима за које постоји могућност да буду изложене значајном ризику

Како је наведено у претходном делу, подручје планова генералне регулације карактерише умерено загађење ваздуха и вода, неадекватан третман отпада и

⁶ За стање квалитета вода коришћени су подаци са мерне станице у Трновчу (општина Велика Плана) на Великој Морави (низводно од насеља Жабари у близини Ореовице и Симићево, узводно од Влашког Дола и Александровца). Републички хидрометеоролошки завод, <http://www.hidmet.sr.gov.yu/ciril/kvalitetvode/stanice>

⁷ Класе су одређене према граничним вредностима показатеља за дефинисање класа вода ("Службени лист СФРЈ", број 6/78)

отпадних вода, постојање отпада из привреде (прехранбена индустрија) и угрожавање шумских заједница. Како је на подручју планова генералне регулације предвиђен даљи развој привреде и услужних делатности, као и интензивирање постојећег и новог становања, потребно је предвидети мере којима ће се основне компоненте животне средине – ваздух, воде, земљиште (третман отпада) и постојеће шумске заједнице, у највећој могућој мери заштити од даљег излагања негативним утицајима. Посебно треба обратити значај на могућност појаве кумулативних и синергијских утицаја од постојеће и планираних привредних и других активности.

Пројекти за санацију и рекултивацију сметлишта у Симићеву и пројекат водоснабдевања представљају врло добру основу за санацију и увођења нове праксе у управљању простором и заштитом животне средине.

Третман отпада

У општини Жабари депоновање чврстог комуналног отпада обавља се на локалитету 3 км западно од центра града. Локалитет се налази у алувијалној равни Велике Мораве, на пољопривредном земљишту, непосредно поред локалног пута и канала за одводњавање који је ван функције, односно на удаљености од 1,5 км од регионалног пута. Од постојећих привредних објеката депонија је удаљена око 2 км (млин и хладњача). Стамбени објекти налазе се на удаљености од 2,5 км. У непосредној близини депоније не постоје локалитети природних и културних добара, инфраструктуре, индивидуалних објеката за водоснабдевање, тако да нема непосредне угрожености становништва од постојећег сметлишта. Изворишта за водоснабдевање Жабара се налази на сасвим другој страни насеља, тако да не постоји негативан утицај на водоснабдевање. Негативан утицај је непосредном окружењу на пољопривредним површинама, које се користе за детелину и кукуруз.

Депоновање се врши на њиви на површини око 0,7 ха, у депресијама, односно у напуштеном речном току и делимично у каналу за одводњавање. Укупна дужина деградираног подручја износи 350-400 м, ширине око 10-20 м. Депоновање на овој локацији врши се последњих 20-ак година. Не постоји систем организованог сакупљања отпада, тако да није могуће извршити прецизну процену дневне количине смећа које се одлаже. Порекло смећа је различито, односно поред смећа из домаћинства, одлаже се смеће различитог порекла, укључујући отпатке од клања стоке и други отпад. Одлагање отпада је неорганизовано, с обзиром да не постоји комунално општинско комунално предузеће које би било одговорно за обављање ове врсте посла. За потребе прикупљања отпада по потреби се ангажују лица која истовремено и одвозе отпад из централног дела насеља. Не постоје мере заштите примарно одложеног смећа, у смислу спречавања угрожавања непосредне околине сметлишта. Такође, не постоји ограда око сметлишта, тако да се процењује да је површина под смећем од 0,7 до 1 ха. Висина смећа је неуједначена и варира (од 0,5 м до 2 м), јер не постоји инфраструктура и механизација у функцији сметлишта.

На основу Националне стратегије управљања отпадом као и регулативи у припреми (нацрт Закона о отпаду), у општем случају за потребе овог извештаја, отпад се може класификовати по пореклу, и то на:

(а) контролисани отпад (комунални, комерцијални и индустријски) који може бити чврсти или течни, (б) општински отпад – отпад под контролом општинске власти, (в) отпад из домаћинства, (г) комерцијални и индустријски отпад, (д) комерцијални отпад, (ђ) индустријски отпад, (е) пољопривредни отпад, (ж) грађевински отпад, (з) отпад из рудника и каменолома.

У Пројекту санације и рекултивације сметлишта општине Жабари и уређења простора за депоновање комуналног чврстог отпада до изградње регионалне депоније процењено је да продукција отпада у општини Жабари је нешто нижа у односу на републички просек (0,8 кг/ст./дан) и износи око 0,5 кг/ст./дан. Процена је између осталог извршена на основу доминатног типа становања, односно породичног становања у домаћинствима у руралном окружењу. За очекивање је да ће се даљим развојем у будућности повећавати количина отпада уз истовремену промену структуре отпада. На подручју општине Жабари према извору отпад се може класификовати на отпатке: из домаћинства, са јавних површина, из индустрије, и остале отпатке. По саставу, отпад се дели на: (а) органски отпад – отпад биљног и животињског порекла и остаци хране, (б) смеће – крш – сагорљиви и несагорљиви чврсти отпаци који нису склони труљењу (стакло, метал, папир, пластика, гума, текстил, кожа, дрво и др.), (в) пепео, (г) грађевински отпад – тзв. шут, (д) специјални комунални отпад (опасни отпад). На подручју општине Жабари највише се продукују: пластични отпад, органски, пепео и други отпад (видети Табелу 15.).

Табела 15. Процена састава комуналног отпада на сметлишту у Жабарима

Р. бр.	Врста отпада	Удео у укупној количини у %
1.	Папир и картон	5
2.	Стакло	5
3.	Пластика	20
4.	Метали (укупно)	5
5.	Органски отпад	15
6.	Грађевински отпад (шут)	5
7.	Текстил	3
8.	Остало (пепео и др.)	42
УКУПНО		100

Извор: Пројекат санације и рекултивације сметлишта општине Жабари и уређења простора за депоновања комуналног чврстог отпада до изградње регионалне депоније, 2004.

На основу досадашњих активности на прикупљању и депоновању отпада може се закључити да је у питању неуређено сметлиште на којима се не спроводи санитарне мере заштите, односно организовано депонвање, компактирање и санитарно прекривање. Посебне негативне последице по животну средину у непосредном окружењу се јављају услед спаљивања отпада (око 30%) и непосредна близина канала за наводњавање. Забрињавајуће је да се отпад пали од стране сакупљача, мада постоје индиције да се престаје са таквом праксом и бележе се појединачни случајеви.

Водоснабдевање

Вода је главни ресурс и у 21. веку постаје једна од стратешких и најважнијих сировина. Од директног је значаја за здравље људи, тако да је неопходно да буде доброг квалитета и у довољној количини. Другим речима, довољне количине квалитетне воде су основа за развој, има значајну амбијенталну

вредност – оплемењујући простор и представља индикатор здравља људи. С тим у вези, неопходно је обезбедити да управљање водама буде интегрално, тако да се временски и просторно управља билансом вода не угрожавајући хидролошки циклус, односно уколико је тај циклус природно неуравнотежен (периоди бујица и суша) да се оговарајућим планско-техничким мерама обезбеде довољне количине квалитетне воде. Другим речима, неопходно је да се потребе за водом тако планирају, да се не угрози квантитет и квалитет природног хидролошког циклуса. Неопходни предуслов је, одговарајуће природно окружење, инфраструктурна опремљеност простора и корисника и одговарајући институционални оквир у коме се доносе одлуке.

За потребе интегралног планирања водом издвајају се неколико врста вода, и то: (а) природне воде, (б) воде за пиће, (в) техничке воде, (г) употребљене воде, (д) атмосферске воде, (ђ) отпадне воде, (е) површинске воде и (ж) подземне воде. У следећој табели дат је преглед типова вода према пореклу.

Табела 16. Типологија вода према пореклу

Природне воде	Вода за пиће	Уптрбљене воде	Атмосферске воде	Отпадне воде	Површинске воде	Техничке воде	Подземне воде
Падавине	Произведена вода	Воде санитарног порекла	Површинске воде које се каналишу	Воде општег система	Потоци	Процесна вода	Воде алувијалног порекла
Подземне воде	Површинска вода	Вода индустријског порекла	Унутрашње воде	Воде мешовитог система	Бујице	Сервисна вода	Подземне воде
Површинске воде	Губици	Расходна вода	Атмосферске воде помешане са употребљеним водама	Стране воде	Водопријемници	Расходна вода	Дренажне воде
Стајаће воде	Сопствене потребе	Вода из јавних објеката		Преливне воде	Транзитни водотокови	Вода за прање улица	Повишене воде близу река
	Фактурисана вода	Вода из пољопривредних објеката			Сопствени водотокови		
	Наплаћена вода	Остале воде			Спољашње воде		
	Необрачуната вода	Инфилтрација			Воде као део амбијента		
					Вода за спорт и рекреацију		

Извор: Стратешко планирање комуналних вода општине Жабари, 2005.

Сва насеља у долини Велике Мораве (насеља са планског подручја) имају изграђене месне водоводе. Изворишта су бушени бунари са резервоарима, од којих се протеже цевовод са разводном мрежом. Издашност изворишта је задовољавајућа и задовољава садшње и будуће потребе становништва, на основу дефинисања очекиване потрошње, планираних губитака у систему и формирања неопходних резерви. Главни проблеми су у старости разводних цевовода, који су грађени у периоду '60-'70-их прошлог века. Преглед стања водовода по насељеима са планског подручја даје се у следећој табели.

Табела 17. Упоредни приказ карактеристика месних водовода са планског подручја по насељима

Р. бр.	Постојање месног водовода	Година изградње и број прикључака и потрошача (домаћинства)	Локација изворишта и карактеристике (капацитет)	Карактеристике цевоводног система	Број и карактеристике резервоара
1. АЛЕКСАНДРОВАЦ					
1.1.	да	<ul style="list-style-type: none"> - 1968. година - 650 прикључака - 575 активних домаћинства 	<ul style="list-style-type: none"> - СЗ насеља - Бушени самоизливни бунар - Дубина 180м - Капацитет 4,5 l/s 	<ul style="list-style-type: none"> - Потисни вод од азбестно цементних (АЦ) цеви 125 мм - Од изворишта до резервоара дужина потисно-повратног цевовода 1.950 м - Разводна мрежа (углавном АЦ цеви-90%) дебљине 80мм и 50мм, 10% ПВЦ цеви 	<ul style="list-style-type: none"> - Два резервоара запремине 70м³ и 50м³
2. ВЛАШКИ ДО					
2.1.	да	<ul style="list-style-type: none"> - 1973. године - 545 прикључака - 566 домаћинства 	<ul style="list-style-type: none"> - Север насеља - Бушени извор - Дубина 17 м - Капацитет 3-4 l/s (некада 28 l/s – нарушена издашност нестручним управљањем) - Нов бунар из 2000. издашности 28l/s 	<ul style="list-style-type: none"> - Потисни вод од азбестно цементних (АЦ) цеви 110 мм - Од изворишта до резервоара дужина потисно-повратног цевовода око 3.950 м - Разводна мрежа углавном ПВЦ цеви 	<ul style="list-style-type: none"> - Резервоар 169 м³ - Висинска разлика 62м – природни пад
3. ЖАБАРИ					
3.1.	да	<ul style="list-style-type: none"> - 1970.-1974. године - 545 прикључака - 566 домаћинства 	<ul style="list-style-type: none"> - Бушени бунар (извор) - Дубина 22 м - Капацитет 50 l/s (обавља се хлорисање воде) 	<ul style="list-style-type: none"> - Потисни вод од азбестно цементних (АЦ) цеви 150 мм - Од изворишта до резервоара дужина потисно-повратног цевовода око 1.200 м - Разводна мрежа углавном ПВЦ цеви 	<ul style="list-style-type: none"> - Резервоар 150 м³ - Висинска разлика 62м – аутоматика
4. ОРЕОВИЦА					
4.1.	да	<ul style="list-style-type: none"> - Средина '70-их 	<ul style="list-style-type: none"> - Северно од Жабара - Бушени бунар (извор) - Дубина 28 м - Капацитет 20 l/s (обавља се хлорисање воде) - Дobar квалитет воде 	<ul style="list-style-type: none"> - Потисни вод од ПВЦ цеви 160 мм - Од изворишта до резервоара дужина потисно-повратног цевовода око 2.200 м - Разводна мрежа углавном од ПВЦ цеви 	<ul style="list-style-type: none"> - Резервоар 400 м³ - 2004. поствљена аутоматика
5. ПОРОДИН					
5.1.	да	<ul style="list-style-type: none"> - 1988. године изграђен савремен водовод - 3.000 становника 	<ul style="list-style-type: none"> - Северно од Жабара - Бушени бунар (извор) - Дубина 17 м - Капацитет 50 l/s (обавља се хлорисање воде) - Дobar квалитет воде 	<ul style="list-style-type: none"> - Потисни вод од ПВЦ цеви 160 мм, односно 200 мм 	<ul style="list-style-type: none"> - Резервоар 300 м³ - 2004. поствљена аутоматика
6. СИМИЋЕВО					
6.1.	да	<ul style="list-style-type: none"> - 1968. године изграђен водовод - 640 прикључака - 571 домаћинство 	<ul style="list-style-type: none"> - Извориште у урбанизованом подручју - 2 бушена бунара (извор) - Дубина 18 м - Капацитет 6 l/s - Повремено се јавља амонијак и нитрати у води 	<ul style="list-style-type: none"> - Потисни вод од АЦ цеви 125 мм - Од изворишта до резервоара дужина потисно-повратног цевовода око 1.500 м - Разводна мрежа од АЦ и ПВЦ цеви (АЦ цеви у лошем стању – ПВЦ – бочне цеви) 	<ul style="list-style-type: none"> - Резервоар 100 м³, изнад насеља - Висинска разлика 62м - Нема аутоматике

Извор: Стратешко планирање комуналних вода општине Жабари и планови генералне регулације, 2005.

Квалитет вода из локалних система за водоснабдевање испитује Завод за заштиту здравља из Пожаревца. Вода се испитује квартално и то на неколико

места у систему (изворишта и поједине локације). На основу добијених и обрађених резултата, закључак је да вода у већини система (4 од 6) не одговара прописаном квалитету и јављају се нитрати, нитрити, повремено има амонијака у гасовитом стању. Уочена је разлика квалитета вода на самом изворишту која је углавном добра на свих шест локалних изворишта, док проблеми настају због дотрајале и неадекватне разводне мреже, цевовода од азбестно-цементних материјала. С тим у вези, плановима генералне регулације предвиђена је замена дотрајалих цеви и доградња система за водоснабдевање, како би се обезбедила потребна количина воде за садашње и будуће кориснике (до краја планског хоризонта). Овако конципирана планска решења су од значаја за побољшања здравља људи и животне средине у целини, јер се поред система за водоснабдевање планира и изградња система за пречишћавање и одвођење вода, које ниједно насеље сем Жабара нема. Истовремено, предлажу се и организационе мере за управљање системима за водоснабдевање, јер досадашње управљање није задовољавајуће. У следећој табели даје се упоредни приказ проблема по насељима са планског подручја.

Табела 18. Упоредни приказ проблема у водоснабдевању насеља са планског подручја

Р. бр.	Испитивање квалитета воде	Одржавање и управљање системом	Проблеми	Могућа решења проблема	Систем за пречишћавање и одвођење отпадних вода
1	2	3	4	5	6
1. АЛЕКСАНДРОВАЦ					
1.1.	<ul style="list-style-type: none"> - Да - Спроводи га Завод за заштиту здравља из Пожаревца - Испитивања се спроводе квартално 	<ul style="list-style-type: none"> - Одржавање и управљање система за водоснабдевање је у надлежности МЗ Александровац - Не постоји комунално предузеће или дуга институција која би била задужена за ову делатност - МЗ поверава послове лицима које у њено име обављају ове послове - Наплата се обавља квартално 	<ul style="list-style-type: none"> - Неодговарајући квалитет воде (појава нитрита) - У летњем периоду недовољне количине воде - Дотрајале цеви у цевоводу - Старост система до 40 година - Неадекватне цеви (углавном АЦ) у цевоводу узрок лошијег квалитета воде у систему. На самом изворишту задовољавајући квалитет - Не постоје зоне заштите - Не постоји пројектна документација за водовод - Не постоји канализациони систем - Непостојање институционалног/интегралног приступа у управљању и одржавању система 	<ul style="list-style-type: none"> - Планом генералне регулације за насеље Александровац предвиђено решавање проблема водоснабдевања. Дата су планска решења – плански иснов за изградњу, санацију и реконструкцију са одговарајућим предмером и прерачуном радова на систему за водоснабдевање. Предвиђен зонинг простора у смислу заштите система за водоснабдевање. Уважене препоруке из Стратегије планирања комуналних вода у општини 	<ul style="list-style-type: none"> - Не постоји систем за пречишћавање отпадних вода - Не постоји канализациони систем
2. ВЛАШКИ ДО					
2.1.	<ul style="list-style-type: none"> - Да - Спроводи га Завод за заштиту здравља из Пожаревца - Испитивања се спроводе квартално 	<ul style="list-style-type: none"> - Системом управља МЗ Влашки До - Не постоји обједињени систем наплате - Одржавање поверена лицима која за потребе заједнице у име МЗ обављају те послове - Наплата се обавља периодично - Наплату обављају лица у име МЗ 	<ul style="list-style-type: none"> - Неодговарајући квалитет воде (појава нитрита) - У летњем периоду недовољне количине воде - Дотрајале цеви у цевоводу - Старост система до 40 година - Неадекватне цеви (углавном АЦ) у цевоводу узрок лошијег квалитета воде у систему. На самом изворишту задовољавајући квалитет - Не постоје зоне заштите - Не постоји пројектна документација за водовод - Не постоји канализациони систем 	<ul style="list-style-type: none"> - Планом генералне регулације за насеље Влашки До предвиђено решавање проблема водоснабдевања. Дата су планска решења – плански иснов за изградњу, санацију и реконструкцију са одговарајућим предмером и прерачуном радова на систему за водоснабдевање на основу студије стратешког планирања комуналних вода у општини. Предвиђен зонинг простора у смислу заштите система за водоснабдевање. 	<ul style="list-style-type: none"> - Не постоји систем за пречишћавање отпадних вода - Не постоји канализациони систем
3. ЖАБАРИ					
3.1.	<ul style="list-style-type: none"> - Да - Спроводи га Завод за заштиту здравља из Пожаревца - Испитивања се спроводе квартално 	<ul style="list-style-type: none"> - Системом управља МЗ Жабари - Не постоји обједињени систем наплате - Одржавање поверена лицима која за потребе заједнице у име МЗ обављају те послове - Наплата се обавља периодично - Наплату обављају лица у име МЗ 	<ul style="list-style-type: none"> - Неодговарајући квалитет воде (појава нитрита), вода уопште није за пиће - У летњем периоду недовољне количине воде - Непостојање комуналног предузећа - Дотрајале цеви у цевоводу - Старост система - Неадекватне цеви (углавном АЦ) у цевоводу узрок лошијег квалитета воде у систему. На самом изворишту задовољавајући квалитет - Не постоје зоне заштите - Не постоји пројектна документација за водовод - Не постоји канализациони систем 	<ul style="list-style-type: none"> - Планом генералне регулације за насеље Жабари предвиђа се решавање проблема водоснабдевања. Дефинисана су планска решења – плански иснов за изградњу, санацију и реконструкцију са одговарајућим предмером и прерачуном. Предвиђа се зонинг простора у смислу заштите система за водоснабдевање. 	<ul style="list-style-type: none"> - Завршена изградња система за пречишћавање отпадних вода преко Мокрих поља са барском трском. Систем заснован на чистој технологији на бази соларне енергије. Очекивани резултат – боље стање животне средине

1	2	3	4	5	6
4. ОРЕОВИЦА					
4.1.	<ul style="list-style-type: none"> - Да - Спроводи га Завод за заштиту здравља из Пожаревца - Испитивања се спроводе квартално 	<ul style="list-style-type: none"> - МЗ Ореовица надлежна за одржавање и управљање системом за водоснабдевање - Не постоји институционално организовање управљањем система за водоснабдевање (нпр. комунално предузеће или сл. која би била задужена за ову делатност) - МЗ поверава послове лицима које у њено име обављају ове послове - Наплата се обавља квартално 	<ul style="list-style-type: none"> - Не постоје зоне заштите изворишта - Не постоји пројектна документација за водовод - Не постоји канализациони систем - Непостојање институционалног/интегралног приступа у управљању и одржавању система 	<ul style="list-style-type: none"> - Планом генералне регулације за насеље Ореовица предвиђено решавање проблема водоснабдевања. Предвиђен зонинг простора у смислу заштите система за водоснабдевања. Уважена стратешка опредељења из документа Стратешко планирање комуналних вода општине Жабари, тако да се ствара плански основ за реализацију пројекта 	<ul style="list-style-type: none"> - Не постоји систем за пречишћавање отпадних вода - Не постоји канализациони систем
5. ПОРОДИН					
5.1.	<ul style="list-style-type: none"> - Да - Спроводи га Завод за заштиту здравља из Пожаревца - Испитивања се спроводе квартално 	<ul style="list-style-type: none"> - МЗ Породин надлежна за одржавање и управљање системом за водоснабдевање - Не постоји институционално организовање управљањем система за водоснабдевање (нпр. комунално предузеће или сл. институција која би била задужена за ову делатност) - МЗ поверава послове лицима које у њено име обављају ове послове - Наплата се обавља квартално 	<ul style="list-style-type: none"> - Не постоје зоне заштите изворишта - Не постоји пројектна документација за водовод - Не постоји канализациони систем - Непостојање институционалног/интегралног приступа у управљању и одржавању система 	<ul style="list-style-type: none"> - Потисни вод од ПВЦ цеви 160 мм, односно 200 мм 	<ul style="list-style-type: none"> - Не постоји систем за пречишћавање отпадних вода - Не постоји канализациони систем
6. СИМИЋЕВО					
6.1.	<ul style="list-style-type: none"> - Да - Спроводи га Завод за заштиту здравља из Пожаревца - Испитивања се спроводе квартално 	<ul style="list-style-type: none"> - Надлежност за одржавање и управљање системом за водоснабдевање у оквиру МЗ Симићево Породин надлежна за одржавање и управљање системом за водоснабдевање - Не постоји институционално организовање управљањем система за водоснабдевање (нпр. комунално предузеће или сл. институција која би била задужена за ову делатност) - МЗ поверава послове лицима које у њено име обављају ове послове - Наплата се обавља квартално 	<ul style="list-style-type: none"> - Неодговарајући квалитет воде (појава нитрата и амонијака на извориштима) - У летњем периоду недовољне количине воде, смањени капацитети – вода се користи за наводњавање - Дотрајале цеви у цевоводу - Старост система око 40 година - Неадекватне цеви (углавном АЦ, мање ПВЦ) у цевоводу узрок лошијег квалитета воде у систему. Бележе се загађујуће супстанције и на самом изворишту - Не постоје зоне заштите - Не постоји пројектна документација за водовод - Не постоји канализациони систем, отпадне воде се не пречишћавају 	<ul style="list-style-type: none"> - Планом генералне регулације за насеље Симићево предвиђено решавање проблема водоснабдевања. Предвиђен зонинг простора у смислу заштите система за водоснабдевања. Уважена стратешка опредељења из документа Стратешко планирање комуналних вода општине Жабари, тако да се ствара плански основ за реализацију пројекта 	<ul style="list-style-type: none"> - Не постоји систем за пречишћавање отпадних вода - Не постоји канализациони систем

Извор: Стратешко планирање комуналних вода општине Жабари и предметни планови генералне регулације

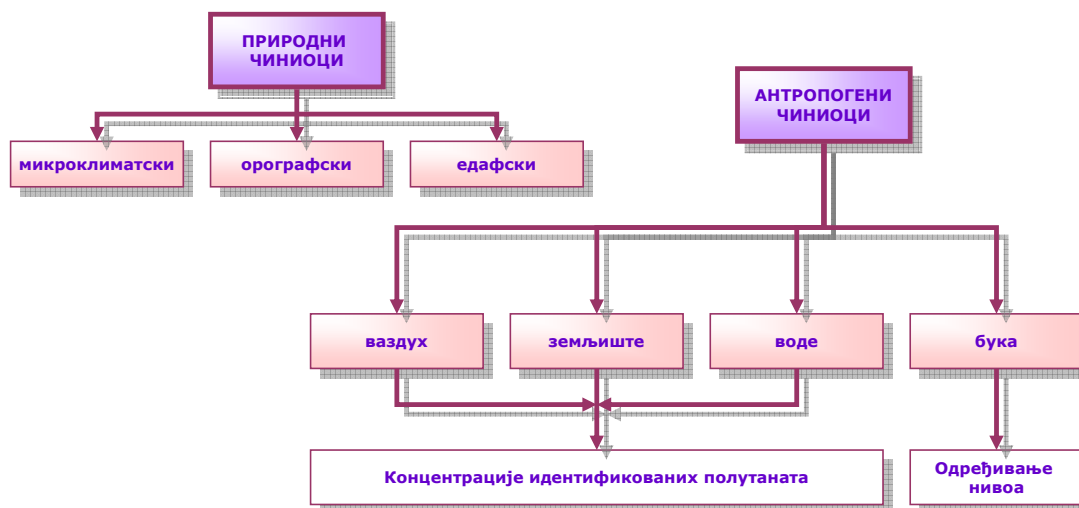
2.4. Разматрана питања и проблеми заштите животне средине у плановима генералне регулације

Чиниоци/фактори животне средине чине појединачне или групу параметара који одређују својства елемената животне средине. Чиниоци животне средине се користе у аналитичком поступку и процени утицаја, и то се користе углавном приликом процена утицаја у урбанизованим срединама, односно у случајевима када се ради о делимично или пак потпуно промењеном екосистему. Потребно је нагласити да је предметно планско подручје у свих шест насеља само делимично измењено антропогеним утицајем и с тим у вези приликом избора индикатора, дефинисања циљева извршена је анализа чиниоца животне средине.

Основна подела чиниоца је на природне и антропогене који се анализирају у зависности од измењености изучаване средине.

Препорука је да се и при најмањим антропогеним утицајима анализирају сви чиниоци. Од природних чиниоца посебно се издвајају микроклиматски, орографски и едафски, док се од антропогених чиниоца издвајају концентрације идентификованих полутаната у елементима животне средине (ваздух, вода, земљиште) као и нивоа буке. На следећем графикону даје поједностављени схематски приказ чиниоца животне средине који су анализирали.

Графикон 1. Поједностављена схема чиниоца животне средине

Ради одређивања питања и проблема који су у Плану значајни са аспекта заштите животне средине, коришћена је табела 17. дата у Прилогу 1, на основу које су одређени они проблеми који су коришћени као основа за дефинисање циљева процене и за процењивање утицаја на животну средину.

Питања и пробелми су распоређени у 10 група, у оквиру су појединачно разрађени, и то:

Табела 19. Општа питања и проблеми од значаја за стратешку процену

1. Могуће физичке промене изазване изградњом и радом објеката на планском подручју
2. Коришћење природних ресурса у току изградње или рада објеката на планском подручју
3. Коришћење, складиштење, транспорт, руковање или производња штетних материја
4. Могућност стварања отпада током изградње или рада објеката на планском подручју
5. Могућност загађења ваздуха, посебно опасним или токсичним материјама
6. Могућност појаве буке и вибрација, светлосног, топлотног или електромагнетног зрачења
7. Могућност загађења земљишта
8. Могућност акцидената током изградње или рада објеката
9. Могуће социјалне промене (демографске, традиционални начин живота, запосленост)
10. Други фактори од значаја за заштиту животне средине

2.5. Резултати консултација са заинтересованим органима и организацијама

Подаци о постојећем стању, као и о неопходним условима добијени су од следећих органа, посебних организација и институција, и то од:

- Републичке дирекције за путеве, односно Ј.П. "Путеви Србије";
- ЈП "Електропривреда Србије", ЈП "Електро Морава" – Пожаревац;
- Привредног друштва за дистрибуцију електричне енергије – Центар ДОО Крагујевац – Електродистрибуција "Електро Морава" – Пожаревац;
- Телекома Србија – Извршна јединица Пожаревац – Службе за мрежу;
- Ј.П. Србијагас – Организациони део Београд;
- Министарства унутрашњих послова – Секретаријат у Пожаревцу – Одсек за заштиту од пожара и спашавање;
- Министарства за одбрану - Сектор за материјалне ресурсе – Управа за инфраструктуру;
- Регионални завод за заштиту споменика културе Смедерево;
- Завод за заштиту природе Србије.

Наведеним условима су дефинисане обавезе везане за нека од најзначајнијих питања заштите животне средине на планском подручју.

Истовремено, извршена је и анкета за потребе израде планова генералне регулације. Анкетирани су организације и предузећа са подручја планова генералне регулације. Добијени подаци су детаљно обрађени и на одговарајући начин уграђени у планска решења.

3. Општи и посебни циљеви стратешке процене и индикатори

Основни циљеви стратешке процене дефинисани су на основу: циљева и критеријума преузетих из других планова и програма, стања животне средине на подручју планова генералне регулације, разматраних питања и проблема животне средине у плановима генералне регулације и мишљења заинтересованих органа и организација.

Општи циљеви стратешке процене, дефинисани у складу са наведеним су:

1. Заштита ваздуха и воде од загађења
2. Адекватан третман отпада, посебно опасног, и отпадних вода
3. Заштита од елементарних непогода – земљотреса, пожара и поплава

Посебни циљеви стратешке процене изведени из основних циљева су:

- 1.1. Смањење загађења ваздуха загађујућим материјама од становања, индустрије и саобраћаја
- 1.2. Смањење буке и вибрација
- 1.3. Смањење загађења реке Велике Мораве са припадајућим притокама, изворишта и подземних вода
- 1.4. Адекватан третман комуналног и привредног отпада
- 1.5. Адекватан третман комуналних и привредних отпадних вода
- 1.6. Заштита од земљотреса и поплава придржавањем прописаних мера заштите
- 1.7. Заштита од пожара применом мера заштите.

За потребе стратешке процене утицаја, односно процене утицаја на животну средину разрађени су индикатори који покривају одређене сегменте/области животне средине. Заједничке карактеристике индикатора, који могу бити глобални, тј. интернационални, национални, регионални, локални или на самом месту извора, јесте да индикатори који ближе одређују појаву и процес имају карактеристике садржане у следећој структури:

- **Сегмент/област/елемент животне средине – поље истраживања/процене**
(ваздух, вода, земљиште, бука, зрачење, здравље људи, биодиверзитет, и др.)

- **Извор (driving forces)**
(људске активности – саобраћај, индустрија, пољопривреда, становање, туризам итд.)
- **Притисак (pressure)**
(емисија полутаната, одлагање смећа/депоновање отпада, коришћење земљишта, концентрација активности, коришћење ресурса)
- **Стање (state)**
(стање квалитета (елемената) животне средине – квантитативно и квалитативно)
- **Утицај (impact)**
(утицај на здравље људи, живи свет, природна и створена добра, друштвено богатство зависи од **експозиције** – дужине трајања и концентрације, синергистичком и кумулативном деловању и др. и у том смислу зависе и **ефекти** тог утицаја)
- **Одговори (response)**
(скуп одговора – институционалног оквира у коме се доносе одлуке – законодавне/планске мере и решења у смислу превенције негативних утицаја, ублажавања негативних утицаја, експертизе, експертска мишљења, формулисање стратегија и политика – социјалних, економских, фискалних, земљишних и др.)

Због непостојања организованог система мерења стања квалитета животне средине (мониторинга), није вршено одређивање индикатора за дефинисане циљеве стратешке процене већ је извршена уопштена процена циљева на животну средину планског подручја како би се добиле основе за припрему услова и мера заштите животне средине у плановима генералне регулације, у складу са потребама заштите животне средине на планском подручју. У зависности од расположивих статистичких података, дефинисани су и делом су коришћени прилагођени индикатори одрживог развоја за потребе планирања развоја, организације и заштите локалних заједница. Проширене листе индикатора засноване на методском приступу П-С-О (притисак-стање-одговор/P-S-R-pressure-state-response) дате су у Прилогу 2 овог извештаја.

4. **Процена могућих утицаја и мере за смањење негативних утицаја на животну средину**

Утицај планских решења на циљеве стратешке процене је одређен на основу резултата приказаних у табели број 5., као полазне основе. Следећа табела приказује утицај планских решења на циљеве стратешке процене.

Табела 20. Процена утицаја на животну средину

Циљ процене/ планско решење	1.1. Смањење загађења ваздуха	1.2. Смањење буке и вибрација	1.3. Смањење загађења реке Велике Мораве са припадајућим притокама, изворишта и подземних вода	1.4. Адекватан третман отпада	1.5. Адекватан третман отпадних вода	1.6. Заштита од земљотреса и поплава	1.7. Заштита од пожара
1	2	3	4	5	6	7	8
Постојеће становање	- котларнице и ложишта	0	- неадекватан третман отпадних вода	- неадекватан третман отпада	- нерешено каналисање комуналних отпадних вода	?/0	0
Постојећа привреда	- могућ извор загађујућих материја тренутно привреда не ради пуним капацитетом	-	- неадекватан третман отпадних вода	- неадекватан третман отпада	- нерешено каналисање и пречишћавање отпадних вода	?/0	-/0, И могућност пожара због неадекватне примене мера заштите
Постојећи саобраћај	- издувни гасови	-	-/0 могућност изливања штетних материја при транспорту	0	0	?/0	-/0, И могућност пожара због неадекватне примене мера заштите при транспорту
Изградња стамбених, индустријских објеката и инфраструктуре	-/0, И издувни гасови због повећаног саобраћаја и других активности, зависи од примене мера заштите током изградње	-	-/0, И могућност неадекватног одлагања отпада и отпадних вода током изградње, зависи од примене мера заштите	-/0, И зависи од благвременог одлагања грађевинског и другог отпада и других мера заштите у току изградње	-/0, И зависи од адекватног тертмана отпадних вода	-/0, И зависи од примене мера заштите у току изградње	-/0, И зависи од примене мера заштите у току изградње
Планирано становање	И Зависи од планираног начина грејања	0	И Зависи од адекватног тертмана новонасталог отпада и отпадних вода	И Зависи од адекватног тертмана отпада и отпадних вода, као и од рационалности у потрошњи воде	И	0	И Зависи од примене мера заштите
Планирана привреда	?, И зависи од врсте привреде и примене заштитних мера, могућност појаве кумулятивних утицаја	И	И Зависи од адекватног тертмана отпада и отпадних вода	И Зависи од адекватног тертмана отпада и отпадних вода, као и од рационалности у потрошњи воде	И Зависи од каналисања отпадних комуналних вода	0	И Зависи од примене мера заштите
Планирани саобраћај	- , И издувни гасови, бука, могућност изливања опасних материја, зависи од примене заштитних мера	И	И Зависи од мера заштите при транспорту опасних материја	И Зависи од мера заштите при транспорту опасних материја	0	0	И Зависи од примене мера заштите

Утицај: 0 не постоји; ? није познато; + позитиван; ++ веома позитиван;
- негативан; -- веома негативан; И зависи од имплементације

На основу процењених утицаја препоручују се следеће мере заштите за сваки од посебних циљева стратешке процене:

1.1. Смањење загађења ваздуха загађујућим материјама од становања, привреде и саобраћаја

- ограничавање емисије загађујућих материја из котларница и индустријских постројења избором најбољих доступних технологија и еколошки прихватљивих енергената;
- ограничавање емисија загађујућих материја од саобраћаја, коришћењем заштитног зеленила и подстицањем пешачког и бициклическог саобраћаја;
- примена мера заштите при складиштењу, руковању и транспорту опасних материја;
- адекватно одлагање комуналног, индустријског отпада и отпадних вода, канализацијом и пречишћавањем отпадних вода и изградњом депоније у складу са важећим прописима.

1.2. Смањење буке и вибрација

- примена мера заштите од буке, вибрација и прашине у току изградње и рада планираних стамбених, индустријских објеката и инфраструктуре.

1.3. Смањење загађења Велике Мораве са припадајућим притокама, изворишта и подземних вода загађујућим материјама од становања, привреде и саобраћаја

- заштита изворишта водоснабдевања утврђивањем зона заштите;
- адекватан третман отпада и отпадних вода, комуналних и индустријских, изградњом система за канализацију и пречишћавање отпадних вода и изградњом депоније;
- примена мера заштите од изливања опасних материја, поремећаја подземних вода и других негативних утицаја у току изградње;
- примена мера заштите при складиштењу, руковању и транспорту опасних материја.

1.4. Адекватан третман комуналног и индустријског отпада

- депоновање грађевинског отпада у току изградње у складу са важећим прописаним захтевима;
- депоновање комуналног и индустријског отпада у складу са важећим прописаним захтевима;
- депоновање опасног отпада у складу са прописаним захтевима;
- планирање изградње депоније за одлагање отпада.

1.5. Адекватан третман комуналних и индустријских отпадних вода

- канализација и пречишћавање комуналних и индустријских отпадних вода
- избор најбољих доступних технологија у погледу стварања отпадних вода и њиховог пречишћавања.

1.6. Заштита од земљотреса и поплава

- примена важећих сеизмичких прописа и других мера заштите од земљотреса у изградњи планираних објеката и инфраструктуре;
- примена важећих прописаних мера заштите од поплава.

1.7. Заштита од пожара применом мера заштите

- примена мера противпожарне заштите, у складу са важећим прописима.

5. Смернице за израду стратешких процена на нижим хијерархијским нивоима и процене утицаја пројеката на животну средину

С обзиром да ће утицаји на животну средину у будућем развоју највише утицати привредне активности, односно зависити пре свега од врсте индустрије, потребно је, у складу са Законом о процени утицаја на животну средину и Законом о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине, израдити процену утицаја односно обезбедити интегрисану дозволу за она постројења и објекте за која се утврди да могу имати значајан утицај на животну средину планског подручја. Исти услови важе и за планирану инфраструктуру.

6. Програм праћења стања животне средине у току спровођења планова генералне регулације

Програм праћења стања животне средине (мониторинг) има за циљ да обезбеди праћење утицаја на животну средину дефинисаних овом стратешком проценом и реализацију припремљених услова и мера заштите у току спровођења планова генералне регулације.

У оквиру праћења стања животне средине посебно се препоручује праћење:

- квалитета ваздуха (загађујуће материје, бука и вибрације), у складу са важећим прописима;
- квалитета вода (загађујуће материје), у складу са важећим прописима;
- третмана отпада, посебно опасног, и отпадних вода (депоновање, руковање, транспорт, обрада).

Методологија, учесталост мерења, обавезе надлежних органа и друга питања везана за мониторинг програм биће дефинисани проценом утицаја на животну

средину и интегрисаном дозволом, за оне активности и постројења који могу имати негативне утицаје на животну средину.

За потребе овог извештаја дају се опште препоруке за дефинисање интегралног програма мониторинга за целу територију општине.

6.1. Основе за Програм праћења стања животне средине у току реализације планова генералне регулације – Мониторинг

Плановима генералне регулације предвиђена је фазна и етапна реализација. Етапност ће пре свега зависити од затварања финансијских конструкција за реализацију јавних пројеката, односно изградњу инфраструктурних система. У том смислу, очекује се побољшање стања животне средине, пре свега решавањем саобраћајних проблема изградњом плановима предвиђених обилазница, система за водоснабдевање и одвођења вода, као и реализацијом пројекта санације сметлишта и изградње депоније у Симићеву. Како би у току реализације планова могло да се дође до упоредивих података, за потребе овог извештаја, односно програма праћења стања животне средине – мониторинга као његовог саставног дела предлаже се следећа листа индикатора:

- Емисија специфичних полутаната ваздуха:
 - Метали (олово)
 - Угљоводоници (укупно)
 - Азотови оксиди
 - Амонијак
- Емисија неспецифичних полутаната ваздуха:
 - Сумпор диоксид
 - Угљен моноксид
 - Чађ
- Отпадне воде:
 - Масти и уља
 - Тешки метали
 - Кисеонички параметри
 - Суспендоване материје
 - Мирис, боја, електропроводљивост и др. физичке карактеристика

Индикатори експозиције обухватају податке који се добијају мерењем емисије полутаната ваздуха:

- Емисија специфичних полутаната ваздуха:
 - Метали (олово)
 - Угљоводоници (укупно)
 - Азотови оксиди
 - амонијак
- Емисија неспецифичних полутаната ваздуха:
 - Сумпор диоксид

- Угљен моноксид
- Чађ
- Бука

Индикатори експозиције су саставни део програма мониторинга.

6.2. Права и обавезе надлежних органа

Одредбама чл. 69. – 75. Закона о заштити животне средине прописане су надлежности, права и обавезе републичких и локалних органа. Истовремено, надлежности, права и обавезе су садржани и у одредбама Закона о поступању са отпадним материјама ("Службени гласник РС", број 25/96). Обавезе из међународних конвенција су на својеврсан начин уграђени у плановима генералне регулације у смислу приступа и принципа планирања. Појединачне обавезе из међународних уговора и протокола нису од значаја за овакве врсте планова и може се оценити да су ирелевантни.

Главна обавеза из наведених закона је у мерењу, односно загађивачи и установе које обављају мерење у обавези су да спроводе одговарајуће активности на планском подручју.

Обавеза надлежних органа је да:

- обезбеде редовно мерење емисије општих и специфичних полутаната ваздуха и воде (мерење нивоа полутаната отпадних вода која се испуштају у слив Велике Мораве);
- спроводе свих мера за евентуално спречавање инцидентних ситуација у саобраћају и саобраћајницама (пре свега спречавање инцидената на бензинским станицама и превенција акцидентата при превозу ризичних супстанци);
- заштите постојећег зеленила и спровођење планских решења којим је предвиђено повећање површина под зеленилом;
- обезбеде спровођење инспекцијског надзора и спровођење закона.

6.3. Поступање у случају акцидентата

На планском подручју могући су акциденти у саобраћају, односно појава елементарних непогода – земљотреса, поплава и непогода.

У случају саобраћајних акцидентата могуће су штете на самом извору, односно нема опасности на шире окружење. На основу досадашњих путовања, нису забележени транспорти опасних, отровних и експлозивних материјала. Детаљније мере заштите биће прописане у одговарајућим проценама утицаја пројеката за саобраћајнице.

Правила и услови изградње, односно технички нормативи су тако дефинисани да у случају максималних потреса може евентуално доћи до оштећења инфраструктуре. У Табели 21. дају се препоруке за асеизмичну градњу.

Табела 21. Препоруке за планирање са аспекта сеизмичког ризика

Степен MCS Скале	Јачина земљотреса	Ефекат	Утицај на инфраструктуру
V	Умерен	Осећају га сви људи у затвореним просторијама	Без оштећења. Функционисање 100%
VI	Средње јак	Осећају га сви људи на отвореном простору. На лошије изграђеним објектима могућа мања оштећења	Могућа мања оштећења на комуналној инфраструктури Функционисање 90% и више
VII	Јак	Могућа рушења појединих делова изграђених објеката Видљива оштећења појединих објеката (пукотине, оштећења кровова и димњака)	Мања оштећења комуналне инфраструктуре. Могући краћи прекиди у водоснабдевању, напајања електричном енергијом и ТТ везама Функционисање до 90% Отклањање кварова у периоду до 24 сата
VIII	Врло јак	Рушење појединих објеката	Оштећење комуналне и могућа оштећења регионалне и магистралне инфраструктуре Функционисање до 75% Отклањање кварова у периоду до 72 сата
IX	Разоран	Тешка оштећења и рушење објеката	Оштећења комуналне и регионалне инфраструктуре Функционисање до 50% Отклањање кварова у периоду до 7 дана
> IX	катастрофалан	Тешка оштећења више од 50% објеката. Рушење изграђених објеката. Пукотине у тлу и промене на тлу и рељефу, промена водених токова	Тешка оштећења Потребна изградња нових и реконструкција оштећене инфраструктуре

Постојећи планови редовних и ванредних мера за одбрану од поплава морају се доследно примењивати у зависности од хидролошких услова и проглашавања мера. Хидролошка осматрања редовно се обављају на неколико станица у непосредном окружењу планског подручја (Жабарски и Љубичевски мост и др.).

7. Коришћена методологија и тешкоће у изради стратешке процене

Процена је извршена коришћењем аналитичке методе стручног мишљења и поређења са другим, сличним врстама утицаја на животну средину. За припрему табеле 20. коришћено је је Упутство ЕУ о процени утицаја пројеката на животну средину, јер се заједно раде шест планова детаљне регулације који представљају плански основ за најзначајнија насеља на територији општине Жабари. На тај начин, плановима нижег хијерархијског нивоа који су детаљнији и конкретнији, директно се утврђују правила која супституишу поставке будућег стратешког плана за територију општине, односно за групу општина или пак регионалног плана и на тај начин представљаће једну врсту стечене обавезе у будућем планирању општине и окружења. У том смислу, процењено је да се примени приступ који се користи у процени утицаја пројеката на животну средину, прилагођеног потребама стратешке процене.

Општи методолошки поступак који је коришћен приликом израде ове стратешке процене и припреме Извештаја о стратешкој процени састоји се из неколико општих фаза, и то: (а) скрининг – дефинисања садржаја стратешке процене, (б) скопинг – дефинисања обима стратешке процене, (в) дефинисање кључних (битних) промена, (г) процена у ужем смислу, (д) предвиђање последица, (ђ) одређивање мера, (е) контрола и ревизија, (ж) имплементација. Разрадом наведених фаза развијен је следећи поступак за стратешку процену за планове генералне регулације, дат у Табели.

Табела 22. *Поступак стратешке процене за планове генералне регулације*

Фазе стратешке процене утицаја	Појединачне активности по фазама
1	2
Фаза 1.: <i>Идентификација других планова и програма од значаја за остваривање циљева заштите животне средине</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Идентификација планова, програма, пројеката и других докумената од значаја за планове генералне регулације. - Идентификација циљева и задатака заштите животне средине од значаја за планове генералне регулације (од (интер) националног до локалног) - Спецификација и валоризација кључних проблема заштите животне средине и кључних циљева заштите животне средине
Фаза 2: <i>Дефинисање циљева и задатака стратешке процене утицаја</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Ревизија постојећих циљева и задатака стратешке процене утицаја из различитих докумената од (интер) националног до локалног нивоа (укључујући међурегионални, регионални и ниво локалне заједнице) - Дефинисање циљева стратешке процене у зависности од планских проблема и одредби регулативе
Фаза 3: <i>Формирање информационе – документационе основе</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Идентификација потенцијалних извора информација и података релевантних за стратешку процену - Прикупљање података из различитих извора (подаци добијени од локалних власти и заједнице, анкете, истраживања, теренска истраживања, пописна и друга статистика, подаци доступни преко Интернет мреже, литература и др.) - Обрада података и прављење одговарајућих база података

1	2
Фаза 4: <i>Полазне основе стратешке процене утицаја (почетне фазе стратешке процене утицаја у ужем смислу)</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Ревизија прикупљених података (анализа и синтеза расположивих података) - Оцена података прикупљених из других докумената (оцена и преузимање – "стечене обавезе") - Оцена стања активности на планском подручју (примена других планова, програма и пројеката) - Оцена имплементације националних и регионалних стратегија, планова, програма и пројеката - Идентификација могућих тешкоћа - Оцена валидности аналитичко-информационе грађе - Прелиминарна оцена општег стања животне средине
Фаза 5: <i>Дефинисање индикатора</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Ревизија и анализа доступних података, анализа полазних основа и прелиминарна процена трендова - Дефинисање и развој индикатора од значаја за стратешку процену, корелација између индикатора, циљева и задатака између планова генералне регулације и стратешке процене утицаја
Фаза 6: <i>Ревизија индикатора, циљева и задатака</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Синтеза интерних ревизија претходних фаза, редефинисање циљева, задатака и прилагођавање расположивим подацима. Редифиниција индикатора
Фаза 7: <i>Идентификација проблема заштите животне средине / питања одрживости</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Ревизија (претходних) радних верзија планова генералне регулације - Усклађивање планова генералне регулације са осталим конвенцијама плановима, програмима и пројектима од значаја за заштиту животне средине (Агенда 21, Пројекат санације сметлишта, Пројекат стратешког водоснабдевања и др.)
Фаза 8: <i>Процена (провера) циљева и задатака планова генералне регулације</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Процена (провера/тестирање) циљева планова генералне регулације са циљевима стратешке процене утицаја на животну средину
Фаза 9: <i>Стратешка процена утицаја у ужем смислу</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Формирање "матрице" за обављање стратешке процене утицаја
Фаза 10: <i>Консултације са надлежним органима и организацијама од значаја за израду стратешке процене</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Провера извршених консултација са надлежним органима и организацијама у току израде планова генералне регулације. Евентуално прикупљање недостајућих сагласности су законом предвиђени услови за уређење, изградњу и заштиту планског подручја од надлежних органа и организација
Фаза 11: <i>Формирање Извештаја о стратешкој процени утицаја</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Формирање Извештаја о стратешкој процени утицаја – документа предвиђеног позитивном регулативом

Опште тешкоће приликом израде стратешке процене могу се класификовати у неколико група, и то: (а) организационе тешкоће – не постоји институционални оквир надлежан за послове заштите животне средине и у том смислу не постоји организован систем мерења и мониторинга; (б) кадровске – не постоји довољан број стручњака који би својим стручним радом допринео развоју система заштите животне средине; и (в) материјално – финансијске који се огледа у чињеници да се пласнка подручја налазе у једном од слабије развијених делова Републике. У тим условима, извршена је стратешка процена у корелацији са израдом планова генералне регулације, прихватајући

чињеницу да су развој, инфраструктурно опремање и уређење простора приоритетни. Циљеви и концепције планова детаљне регулације дефинисани на принципима одрживости разрађени су кроз правила, мере и услове заштите животне средине, тако да је развојна концепција заснована на интегралним основама. Кључни проблем у будућности може бити слабија реализација планских решења, односно случај да планирана инфраструктура не буде изграђена.

8. Закључна разматрања

Плановима детаљне регулације у потпуности су испоштовани урбанистички нормативи и стандарди, прописана су правила уређења, изградње и заштите животне средине, као и мере за превенцију акцидената, хазарда и одбрану од елементарних непогода. Плановима су предвиђена решења у оквиру прихватљивих капацитета са аспекта заштите животне средине, односно у складу са урбанистичким показатељима (степен заузетости и индекс изграђености). Истовремено, предвиђена је изградња инфраструктуре, управљање комуналним отпадом, као и планско решавање проблема водоснабдевања и одвођења отпадних вода. Капацитети инфраструктуре су прилагођени дугорочним пројекцијама социо-економског развоја, имајући у виду даљу урбанизацију. На основу анализе досадашњих трендова кретања броја становника, пројектован је реалан број корисника планског подручја у будућем периоду. На основу дефинисаних предмера и предрачуна за комуналну и другу инфраструктуру створен је плански основ за имплементацију. Реализацијом инфраструктурних планских решења побољшаће се стање квалитета животне средине.

За изградњу других објеката прописана су правила уређења и правила изградње тако да неће бити угрожена постојећа инфраструктурна мрежа. Напротив, реализацијом планова генералне регулације побољшаће се квалитет, а подручје ће бити уређеније и опремљеније.

Реализацијом планских решења за јавни објекте задовољиће потребе корисника. Предвиђа се повећање површина под зеленилом уз очување постојећих природних вредности. Посебно су предвиђена правила за очување и побољшање амбијенталних вредности и градитељског наслеђа.

ЛИТЕРАТУРА

1. Програми за израду планова генералне регулације за насеља Александравац, Влашки До, Жабари, Ореовица, Породин и Симићево
2. Пројекат санације и рекултивације сметлишта општине Жабари и уређење простора за депоновање комуналног чврстог отпада до изградње регионалне депоније, 2004.
3. Стратешко планирање комуналних вода општине Жабари, 2005.
4. СЕТ ЗАКОНА О ЗАШТИТИ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ
Закон о заштити животне средине
Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине
Закон о процени утицаја на животну средину
Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину
(*"Службени гласник РС", број 135/04*)
5. Закон о Просторном плану Републике Србије са Просторним планом Републике Србије
(*"Службени гласник РС", број 13/96*)
6. Уредба о утврђивању Водопривредне основе Републике Србије
(*"Службени гласник РС", број 11/2002*)
7. Републички хидрометеоролошки завод <http://www.hidmet.sr.gov.yu>
8. Guidance on EIA – Scoping, European Commission 2001
http://europa.eu.int/comm/environment/eia/eia-guidelines/scoping_checklist.doc
9. Therivel R., Morris P., "Methods on Environmental Impact Assessment", Spon Press, London, 2004;
10. Therivel R., Partidario M.R. "The Practice of Strategic Environmental Assessment", Earthscan Publication Ltd, London 2002;
11. Thomas B.E. "Strategic Environmental Assessment in Transport and Land Use Planning", Earthscan Publication Ltd, London 2002;

П Р И Л О Г : 1.

ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ
ЗА ОБАВЉАЊЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА
НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

ПЛАНОВА ГЕНЕРАЛНЕ РЕГУЛАЦИЈЕ ЗА НАСЕЉА
АЛЕКСАНДРОВАЦ, ВЛАШКИ ДО, ЖАБАРИ, ОРЕОВИЦА,
ПОРОДИН И СИМИЋЕВО

Табела 23. Разматрана питања и проблеми заштите животне средине у плановима генералне регулације

Питање/проблем који се разматра	Постоји у Плану	Начин могућег угрожавања животне средине	Значај утицаја и разлози
1	2	3	4
1. Могуће физичке промене изазване изградњом и радом објеката на планском подручју			
Привремене или сталне промене везане за намену површина, земљиште и вегетацију или топографију, укључујући већи интензитет коришћења површина	да	Нова привредна и стамбена зона, нова саобраћајна, водна, ЕЕ и ТТ инфраструктура	Значајан, због повећаног притиска на животну средину
Уклањање постојећег земљишта, вегетације или објеката	?	У зависности од врсте грађевинских радова, односно од екстракције минералних сировина	Значајан, због негативних утицаја током експлоатације копова
Изградња	да	Изградња планираних стамбених и привредних (индустријских и услужних) објеката, путева, паркинга, водовода и канализације, ЕЕ и ТТ инфраструктуре	Значајан, због негативних утицаја током изградње, посебно од повећаног саобраћаја (издувни гасови, бука, вибрације, могућност изливања опасних материја)
Рушење	?/0		
Привремено коришћење површина за изградњу или смештај запослених	?		
Ископавања или насипања земљишта	?		
Мелиорација	?		
Исушивање	?		
Производни и занатски процеси	да	Планирана индустрија и услужне делатности	Значајан, због могућности додатног загађења и других штетних утицаја на животну средину
Простори за складиштење робе или материјала	да	Саставни део индустријских и услужних делатности	Значај у зависности од примене заштитних мера при транспорту, руковању и складиштењу
Постројења за обраду или одлагање отпада или отпадних вода	да	Планиране активности на сакупљању комуналног и индустријског отпада, изградња фекалне и кишне канализације	Значајан, због изградње великог обима са великом количином отпада и постојећих проблема у сакупљању и депоновању отпада
Нова друмска, железничка или друга инфраструктура	да	Планирана изградња магистралног пута, сабирних, секундарних и других саобраћајница	Значај у зависности од примене заштитних мера ради смањења негативних утицаја током изградње
Нови друмски или железнички саобраћај током изградње и рада објеката	да	Планиран друмски, бициклистички, пешачки и стационарни саобраћај	Значајан, због утицаја повећаног друмског саобраћаја на животну средину и становништво
Нова или измењена електроенергетска, ТТ или друга инфраструктура	да	Изградња нове електроенергетске и ТТ мреже	Значајан, због утицаја током изградње и рада
Промене водног режима, речних токова	?		
Коришћење или трансфер воде из површинских или подземних вода	да	Коришћење за потребе водоснабдевања становништва, домаћинства, насеља и привреде	Значај у зависности од заштите изворишта, рационалног коришћења воде и других заштитних мера
Транспорт људи или материјала за изградњу или рад објеката	да	Могуће допремање већих количина материјала током изградње планираних стамбених, индустријских, услужних објеката и инфраструктуре, као и у току рада	Значајан, због могућности изливања, издувних гасова, буке и вибрација
Увођење страних биљних или животињских врста, ишчезавање домаћих врста или генетског диверзитета	не	-	-

1	2	3	4
2. Коришћење природних ресурса у току изградње или рада објеката на планском подручју			
Земљиште, посебно неразвијено или пољопривредно	да	Планирана изградња на до сада неискоришћеним површинама	Не, због планског коришћења незаузетих површина, у току изградње значај зависи од примене заштитних мера
Воде	да	Коришћење изворишта водоснабдевања у току изградње и у току новог становања и рада индустријских и других објеката	Значај у зависности од мера заштите изворишта водоснабдевања и рационалног коришћења водних ресурса
Минералне сировине – неметали – грађевински материјали, камен, угаљ	да	Постојећа и планирана активност у постојећим рудницама и налазиштима	Значајан утицај на животну средину у зонама експлоатације. Могуће превентивно деловање доследном применом прописа
Шуме	?		
Енергија (укључујући електричну) и горива	да	Планирана изградња стамбених, индустријских и услужних објеката и инфраструктуре, као и становање и рад наведених објеката захтеваће потрошњу енергије и горива	Значај у зависности од рационалног коришћења енергије и горива
3. Коришћење, складиштење, транспорт, руковање или производња штетних материја			
Коришћене супстанци или материја које су опасне и токсичне за људе или животну средину	да	Предвиђена могућа градња	Значајан, посебно због опасног отпада пореклом из постојеће индустрије чији третман није у потпуности решен на адекватан начин
4. Могућност стварања отпада током изградње или рада објеката на планском подручју			
Комунални отпад	да	Током планиране изградње стамбених, услужних објеката и инфраструктуре, као и становања и функционисања услужних делатности	Значајан, због неадекватно решеног проблема сакупљања и третмана постојећег комуналног отпада
Опасан отпад	да	Током планиране изградње (изливање у току транспорта) и рада планираних индустријских објеката	Значајан, због неадекватно решеног проблема сакупљања и третмана постојећег опасног отпада
Други индустријски отпад	да	Током рада планиране индустрије	Значајан, због неадекватно решеног проблема сакупљања и третмана постојећег индустријског отпада на планском подручју
Отпадне воде	да	Током планиране изградње и рада објеката, посебно индустријских	Значајан, због нерешеног питања третмана отпадних вода на планском подручју, посебно индустријских и пољопривредних
Отпад од изградње или рушења	да	Током планиране изградње	
Загађено земљиште	?		
Пољопривредни отпад	не		
5. Могућност загађења ваздуха, посебно опасним или токсичним материјама			
Емисије од сагоревања фосилних горива из непокретних и мобилних извора	да	Током планиране изградње и из постојећих и планираних стамбених, индустријских објеката и инфраструктуре	Значајан, због постојећег загађења и неповољних временских прилика
Емисије из производних процеса	да	Током рада постојеће и планиране индустрије	Значајан, због загађења из постојеће индустрије и неповољних временских прилика
Емисије од руковања материјалима укључујући складиштење и транспорт	да	Током изградње и рада планираних објеката	Значај у зависности од примене заштитних мера при транспорту, руковању и складиштењу
Емисије од изградње	да	Током планиране изградње	Значај у зависности од примене заштитних мера

1	2	3	4
Емисије од спаљивања отпада	да	Значајан, јер се бележи до 30% спаљивања отпада	
Емисије из других извора	-	-	-
6. Могућност појаве буке и вибрација, светлосног, топлотног или електромагнетног зрачења			
Као резултат рада опреме	да	Током планиране изградње и рада, посебно индустријских објеката и инфраструктуре	Значај у зависности од примене заштитних мера
Као резултат индустријских и других процеса	да	Током рада постојећих и планираних индустријских објеката	Значај у зависности од врсте индустрије и примене заштитних мера
Као резултат изградње или рушења	да	Током планиране изградње стамбених, индустријских и услужних објеката и инфраструктуре и постојећег и планираног повећаног саобраћаја	Значај у зависности од примене заштитних мера
Као резултат извора електромагнетне радијације	да	Планиран далековод	Значај у зависности од примене заштитних мера
7. Могућност загађења земљишта			
Руковањем, складиштењем, коришћењем или изливањем опасних материја	да	Током планиране изградње и рада индустрије	Значај у зависности од примене заштитних мера
Испуштањем канализације или других отпадних вода у воде и земљиште	?	У зависности од предвиђеног третмана отпадних вода	
Таложњем загађујућих материја из ваздуха	да	Током планиране изградње, становања и рада индустрије	Значај у зависности од примене заштитних мера
Из других извора	-	-	-
Постојање ризика од дугорочног повећавања количине загађујућих материја у животној средини из наведених извора	да	Рад планиране индустрије, становање и саобраћај	Значај у зависности од примене заштитних мера
8. Могућност акцидената током изградње или рада објеката			
Као резултат експлозија, изливања, пожара због складиштења, руковања, коришћења или производње опасних или токсичних материја	да	Током планиране изградње и рада, посебно индустријских објеката	Значај у зависности од примене заштитних мера
Као резултат догађаја као што је пад система за контролу загађења или из других разлога	да	Током рада индустријских објеката и постројења	Значај у зависности од врсте индустрије и примене заштитних мера
Могућност појаве природних катастрофа које могу угрозити животну средину (земљотрес, поплаве, клизишта итд)	да	Земљотрес, пожар, поплава	Значај у зависности од примене заштитних мера
9. Могуће социјалне промене (демографске, традиционални начин живота, запосленост)			
Промене у броју становника, старости, структури, социјалним групама итд	да	Није пројектован значајна промена броја становника. Општа тенденција је старење становништва	Не, због планираних капацитета инфраструктурних система којима се опслужују корисници
Могућност насељавања нових становника или стварање нових заједница	?		
Могућност појаве повећане потребе за локалним услугама – становање, образовање, здравље?	да	Планирана изградња и нове производне делатности	Не, због планираних услужних делатности којима се ове потребе испуњавају
Повећање запослености за време изградње или рада објеката или смањење запослености, са утицајем на запосленост и економију	да	Повећана запосленост у току изградње и рада планираних објеката	Значајан, због повећаног притиска на животну средину
10. Други фактори од значаја за заштиту животне средине			
Могућност будућег развоја са значајним утицајем на животну средину (већи број стамбених објеката, нови путеви, нова индустрија или услуге)	да	Планирана индустријска производња, становање и саобраћај	Значај у зависности од врсте будуће индустрије и примене заштитних мера
Могућност појаве кумулативних утицаја на планском подручју	да	Као резултат постојећег и планираног становања, постојеће и планиране индустријске производње и планираног повећања обима саобраћаја	Значај у зависности од примене заштитних мера

П Р И Л О Г : 2.

ЛИСТЕ ИНДИКАТОРА
ЗА ОБАВЉАЊЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА
НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

И ИЗРАДУ
ПЛАНОВА ГЕНЕРАЛНЕ РЕГУЛАЦИЈЕ
ЗА НАСЕЉА АЛЕКСАНДРОВАЦ, ВЛАШКИ ДО, ЖАБАРИ,
ОПРЕОВИЦА, ПОРОДИН И СИМИЋЕВО

Табела 24. Листа прилагођених УН индикатора одрживог развоја за ниво регионалног/локалног планирања по методу ПСО/PSR (притисак, стање, одговор, енг. PSR – pressure, state, response)

ОБЛАСТ		ИНДИКАТОР	П	С	О	
1	2	3	4	5	6	
ПРОСТОР	Урбана и урбанизована подручја	1. Стопа раста градског становништва			X	
		2. Губитак пољопривредног земљишта због урбанизације			X	
		3. Стопа урбанизације			X	
		4. Површина стана по становнику			X	
	Рурална подручја	5. Промене становништва у руралним подручјима		X		
		6. Постојање програма за развој руралних подручја	X	X		
	Шуме	7. Индекс експлоатације шумских богастава		X	X	
		8. Површина под шума			X	
		9. Стопа заштите шума		X	X	
ПРИВРЕДА, ФИНАНСИЈЕ И ЕКОНОМИЈА	Финансије и економија	10. Расподела БНД (пољопривреда, индустрија, услуге)	X			
		11. Директна страна улагања	X			
		12. Штедња и инвестиције	X			
		13. Платни биланс	X			
	Пољопривреда	14. Дистрибуција запослености по секторима (I, II, III, IV)	X			
		15. Коришћење пестицида		X	X	
		16. Коришћење вештачких ђубрива по ha		X	X	
		17. Процент пољопривредног земљишта које се наводњава		X		
		18. Потражња за водом у наводњаваном подручју		X		
	Индустрија и рударство	19. Годишњи принос по пољопривредним културама		X	X	
		20. Индустијске отпадне воде	X	X	X	
		21. Интензитет коришћења сировина	X	X	X	
	Трговина и услуге	22. Број рехабилитованих рудника после експлоатације				
		23. Промет у трговини по запосленом	X			
	Енергетика	24. Постојање негативног правног оквира за развој трговине	X			
		25. Интензитет коришћења енергије		X		
		26. Енергетски биланс	X			
	Саобраћај	27. Стопа коришћења обновљивих извора енергије	X			
		28. Просечни годишњи број пређених км по путничком возилу		X		
		29. Структура саобраћаја по типу возила	X	X		
		30. Густина саобраћајне мреже		X		
	Туризам	31. Стопа јавног саобраћаја		X		
		32. Број ноћења на 100 становника				
		33. Број кућа за одмор у односу на укупан број становника				
		34. Број туристичких лежајева на 100 становника				
		35. Јавна потрошња за развој туризма				
		36. Број страних туриста на 100 становника				
		37. Учешће туризма у платном билансу				
		38. Јавна потрошња за заштиту туристичких зона				
	ЖИВОТНА СРЕДИНА И ОДРЖИВИ РАЗВОЈ	Воде и отпадне воде	39. Индекс експлоатације обновљивих водних ресурса		X	
			40. Индекс неодрживе производње воде	X		
			41. Процент дистрибуиране воде која не одговара стандарду квалитета	X	X	
			42. Процент јавних отпадних вода	X		
			43. Постојање економских инструмената за обрт уложених средстава		X	
		Земљиште и вегетација	44. Губици воде	X	X	
			45. Процент индустријских вода пречишћених на месту настајања	X		
			46. Степен експлоатације земљишта		X	X
		47. Промена коришћења земљишта		X	X	
		48. Ерозија земљишта	X	X	X	

1	2	3	4	5	6	
ЖИВОТНА СРЕДИНА И ОДРЖИВИ РАЗВОЈ	Биодиверзитет	49. Мочварна подручја		-	-	
		50. Угрожене врсте				
		51. Укупна потрошња за управљање заштићеним подручјима		Х		
	Чврсти, индустријски и опасни отпад	52. Производња чврстог градског смећа		Х	Х	Х
		53. Производња опасног отпада			Х	
		54. Увоз и извоз опасног отпада		-	-	-
		55. Производња чврстог индустријског отпада		Х	Х	Х
		56. Површина земљишта контаминирана чврстим отпадом		Х	Х	Х
		57. Дистрибуција градског чврстог отпада		Х	Х	Х
		58. Минимизирање производње отпада		Х	Х	Х
		59. Индекс повраћаја уложених средстава у управљање чврстим градским отпадом			Х	
	60. Степен прикупљања отпада од становништва		Х	Х	Х	
	Квалитет ваздуха	61. Емисија гасова који производе ефекат стаклене баште				Х
		62. Емисија сумпорних оксида			Х	Х
		63. Емисија азотових оксида			Х	Х
		64. Потрошња супстанци које оштећују озонски омотач				Х
		65. Трошкови смањења загађивања ваздуха			Х	
	Природни и технолошки ризици	66. Број локалитета са високим ризиком				Х
		67. Економски учинци природних катастрофа			Х	
		68. Подручја захваћена пожаром (годишње)				Х
69. Постојање планова интервенције у случају ванредног стања					Х	
Партнери	70. Број радних места директно везаних за заштиту ж.ср.		Х			
	71. Број предузећа укључених у одрживи развој		Х	Х		
	72. Број предузећа укључених у процесе управљања ж.ср.		Х			
Политике и стратегије одрживог развоја	73. Јавна потрошња на заштиту животне средине као % БНД		Х			
	74. Постојање регионалног плана и стратегије одрживог развоја		Х			
	75. Постојање Агенди 21 усвојених од стране локалних власти		Х	Х		
СТАНОВНИШТВО И ДРУШТВО	Демографија	76. Стопа раста становништва		Х	Х	
		77. Стопа фертилитета		Х	Х	
	Животни стандард, социјална неједнакост, запосленост	78. Број жена на 100 мушкараца у радно активном становништву			Х	Х
		79. Стопа запослености		Х	Х	
	Култура, образовање, побољшање социјалне свести	80. Стопа школовања		Х		
		81. Разлика између стопе школовања мушкараца и жена		Х	Х	
		82. Јавни трошкови за заштиту и побољшање природних и културних добара		Х	Х	
	Здравље	83. Очекивано трајање живота при рођењу				Х
		84. Стопа смртности одојчади			Х	
		85. Сигуран приступ води за пиће			Х	Х
	Начин производње и потрошње	86. Годишња потрошња енергије по становнику			Х	
		87. Број путничких аутомобила на 100 становника			Х	
88. Број телефонских прикључака на 100 становника				Х		

ИНДИКАТОРИ ЗА ПОДРУЧЈЕ ОПШТИНЕ⁸ (ЛОКАЛНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ) И НАСЕЉА⁹

Општи подаци о општини

- величина територије;
- пољопривредно земљиште;
- насеља – број и просечна величина;
- становништво, укупно и на 1 км²;
- катастарске општине – број;
- регистроване месне заједнице.

Резултати избора и конституисање ДПЗ¹⁰

- бирачка места;
- бирачи – укупно;
- бр. изашлих на изборе;
- одборничка места;
- изборне листе;
- кандидати;
- предлагачи-политичке партије и сл.;
- одборници према полу и узрасту.

Становништво

- пораст или пад становника;
- стопе;
- према старости (петогодишње групе становништва) и полу;
- континенти становништва (радно способно и издржавано становништво);
- национална и етничка припадност становништва;
- школска спрема;
- према активностима;
- брачно стање;
- пољопривредно становништво (активно и издржавано, према полу);
- домаћинства (величина према број чланова, просечна величина домаћинства);
- породице (са и без деце, број деце);

⁸ Постојећи подаци које РЗС води и публикује (Општине у Србији) у оквиру своје редовне делатности

⁹ Подаци за насеља се воде и публикују у оквиру пописне статистике, а по потреби се изводе

¹⁰ Подаци који нису од непосредне важности за стање квалитета животне средине, али су кључни из разлога анализе система доношења одлука, као и доношења одлука о стратешким опредељењима. Анализа ових података представља новину у теоријском и практичном приступу планирању и истраживању простора и заштити животне средине. У тржишним економијама као постулати планирања и заштите животне средине наводе се економија (тржишна привреда), правна сигурност (стабилан законодавни систем са независним правосуђем) и демократија (висок степен свести и непосредно или посредно учешће грађана преко њихових представника на доношење одлука о стратешким правцима развоја и заштите животне средине).

- витални догађаји (наталитет, морталитет, природни прираштај – стопе, смртност одојчади, лечење пре смрти, број бракова склопљени и разведени);
- смртност (према узроку смрти – класификација болести);
- процењењно међупописно кретање становништва;
- основни контигенти становништва са процењеним трајањем људског живота;

Запосленост

- у предузећима;
- лица која самостално обављају делатност;
- према секторима делатности;
- структура запослености;
- незапослени.

Народни доходак

- народни доходак по облицима својине;
- народни доходак по делатностима;
- подаци о привреди.

Основна средства

- основна средства у привреди по делатностима,

Пољопривреда

- пољопривредна површина према начину коришћења;
- пољопривредна површина према начину коришћења;
- приватна газдинства;
- производња пшенице и кукуруза;
- производња индустријског и повртног биља;
- производња крмног биља;
- производња воћа и грожђа;
- број стоке – стање;

Шумарство

- пошумљене поврпине и посечена дрвна маса

Грађевинарство

- вредност извршених грађевинских радова;
- стамбена изградња;
- порушени станови;
- Саобраћај и везе;
- дужина путева;
- ПТТ саобраћај;
- регистрована моторна и прикључна возила;

Трговина

- продаја и откуп изабраних производа пољопривреде, шумарства и рибарства;

Угоститељство

- угоститељство, друштвена својина

Туризам

- туризам;
- туристи и ноћења туриста, по туристичким местима.

Буџети и фондови

- буџетски приходи општина.

Расходи друштвених делатности

- расходи друштвених делатности.

Инвестиције

- остварене инвестиције, по карактеру изградње и техничкој структури;
- остварене инвестиције, по делатностима.

цене

- просечне цене на мало.

Зараде

- зараде без пореза и доприноса по запосленом по секторима делатности

Образовање

- редовне основне и средње школе;
- специјалне школе и школе за одрасле;
- више школе и факултети;
- студентски домови – интернати ученика;
- установе за децу предшколског узраста.

Култура

- биоскопи.

Здравство

- лекари, зубни лекари и дипломирани фармацеути у здравственој служби.

Социјална заштита

- малолетна лица – корисници социјалне заштите;
- пунолетна лица – корисници социјалне заштите;
- правосуђе;
- правоснажно осуђена пунолетна и малолетна лица, према месту извршења кривичног дела и кривичном делу.

ЈЕДИНСТВЕНА ЛИСТА ОСНОВНИХ ПРОСТОРНИХ ИНДИКАТОРА¹¹

1. Намена простора

- укупна површина подручја (структура свих површина = 100 %);
- пољопривредно земљиште(ха); удео у укупној површини (%);
- шумске површине (ха); степен шумовитости (%);
- грађевинско подручје насеља (ха, %);
- водене површине и зоне изворишта и врела (за реке, језера, канале и сл. рачуна се површина водног огледала и катастарска површина корита или обале) (ха, %);
- земљиште за инфраструктуру изван насеља: саобраћајна мрежа и објекти; енергетска мрежа и објекти; комунални објекти изван насеља (гробља, депоније и. сл.); површине за остале инфраструктурне објекте (површине с катастарски припадајућим земљиштем) (ха, %);
- земљиште за друге намене: посебне намене; експлоатацијска поља; производне зоне; пословне намене; угоститељско туристичке намене; спортске и рекреативне намене; остало грађевинско земљиште ван (грађевинских подручја) насеља; неплодна подручја према катастарском класирању; контаминирани површине (ха, %).

2. Природна основа

- рејонизација и % територије по висинским зонама;
- носивост и стабилност терена за градњу; услови формирања типова издани; рударско-геолошке карактеристике; сеизмичке зоне и сеизмичка активност;
- карактеристике климатске зоне / клима ширих просторних целина; географска расподела температура; ружа ветрова; географска расподела падавина;
- заступљеност појединих типова земљишта (ха,%); бонитетне класе земљишта (ха,%); зоне бујица и ерозивних површина (према скали интензитета ерозије); плављене површине (стално, периодично, повремено);
- вертикалне климатске зоне и биљни спратови (вегетациони индекс; састојинско стање);
- разноврсност и размештај животињских врста: заступљене врсте; бројно стање; станишта дивљачи;

¹¹ Синтезни индикатори – изведени просторно-плански индикатори, који се користе у припреми планских докумената (регионални просторни планови, просторни планови подручја посебне намене, просторни планови општина). У зависности од нивоа детаљности планирања врши се њихово прилагођавање, генерализација или повећање нивоа детаљности.

- површина слива (km²) / део слива захваћен планским подручјем (km², %); средњи специфични отицаји (l/s/ km²); издашност извора и врела; количина дотока, количина наноса и колебање нивоа у језерима;
- мрежа главних и секундарних токова; густина хидрографске мреже; домицилне и транзитне воде; просечни протицај (m³/s) и укупан протицај (m³/год); колебање протицаја / режими малих и великих вода;
- подземне воде: просторни размештај; резерве подземних вода; промене режима подземних вода.

3. Коришћење простора / Природни ресурси

3.1. Пољопривредно земљиште

- структура катастарских култура према класама (ha, %);
- конверзија квалитетних земљишта (према бонитетним својствима) у непољопривредне сврхе (тренд);
- пољопривредна површина по становнику; обрадиво земљиште по становнику;
- однос сектора власништва у укупној пољопривредној и укупној обрадивој површини (% , тренд);
- испарцелисаност земљишта – површине поседа и парцела према типовима газдинстава;
- површине на којима су потребни мелиоративни радови (ha, % обрадиве површине, % пољопривр.површине); мелиорисане површине (% од укупних површина на којима су потребни мелиоративни радови);
- промене у плодности пољопривредног земљишта - промене земљишних услова.

3.2. Шумско земљиште

- промене шумских области (тренд); обим и врста сече шума; места крчења шума;
- шуме по типу узгоја: високе, изданачке, лисничке, плантаже, шикаре (ha); удео шумских области којима се газдује (ha, %); државне и приватне шуме (ha,%);
- стање шумског фонда по дрвној маси и годишњи запремински прираст (m3);
- режими кориштења шума зависно од примарне намене: производне, заштитне, шуме посебне намене (економске екстензивно и интензивно кориштене шуме, водозаштитне и противерозивне шуме, заштитне имисионе шуме; шуме које представљају непосредне елементе пејзажа; шуме вредне за туризам и рекреацију; шуме значајне за научна истраживања) (ha);
- површине намењене пошумљавању (бонитетне класе, захваћено ерозијом, заштитне шуме, разна јаловишта, приградске шуме); примена узгојних мера; примена мера неге;
- обим кориштења шумских производа.

3.3. Ловна подручја и риболовна подручја

- површина ловишта: ловно-продуктивна, ловно-непродуктивна ловишта и од тога: пољопривредно земљиште, шуме, остало земљиште (ha, %);
- риболовна подручја, рибарске базе, пратећи садржаји и сл.;
- степен угрожености животињских врста: појаве мигрирања или биолошког ишчезавања.

3.4. Енергетски ресурси, рудна и минерална налазишта

- простирање лежишта и подручја експлоатације (km²);
- производња примарне енергије и капацитети (МТОЕ, тренд);
- период исцрпљивања доказаних енергетских и минералних резерви;
- производња секундарне енергије (електричне енергије, нафтних деривата, сушеног лигнита и др.);
- обновљиви и нови извори енергије (производња и капацитети) (kW, MWh, PJ);
- удео увоза енергената у основним енергетским потребама;
- потрошња електричне енергије по становнику;
- потрошња електричне енергије по јединици БДП.

3.5. Водни ресурси

- расположиви водни ресурси: изворишта питке воде; изворишта технолошке воде; изворишта воде за наводњавање; хидропотенцијал за енергетске намене воде погодне за рибњаке, спортски риболов, туристичку и рекреативну намену;
- положај изворишта у употреби, количина воде, квалитет воде и услови коришћења (пијаћа, техничка вода);
- потрошња воде по корисницима (пијаћа и техничка вода); задовољеност потреба за водом по корисницима (%³, m³).

3.6. Режији за изградњу

- покривеност територије планским документима (насеља и подручја која се уређују просторним и урбанистичким плановима, по обавезама прописаним овим законом);
- површине на којима није допуштена изградња према одредбама овог закона;
- обим бесправне изградње;
- санирана подручја бесправне изградње.

3.7. Заштита природне и културне баштине

- заштићена подручја - % у укупној површини територије;
- систематизација и површине према режимима заштите природне баштине;
- систематизација и површине према режимима заштите културне баштине;
- подручја предложена за заштиту (препоручена просторним планом).

3.8. Режији одржања еколошке равнотеже

- површине земљишта која се привремено искључују из основне намене;
- површине земљишта која се трајно губе за примарну намену;

- начин коришћења хидропотенцијала (исцрпљивање ресурса, потапање објеката и плодних земљишта, изазвани социјални проблеми, промена режима вода, микроклиматске промене и сл.);
- начин коришћења угља, нафте и гаса (исцрпљивање ресурса, заузимање земљишта, изазвани социјални проблеми, загађење ваздуха и воде, акциденти при транспорту, итд.);
- рекултивисане површине у односу на укупне површине предвиђене за рекултивацију;
- концентрације типичних и специфичних загађења ваздуха (трајање и учесталост загађења); режими којима се осигуравају допуштене емисије за активности којима се ваздух загађује;
- класа водотока и извора према режимима заштите отворених и подземних вода за водоснабдевање, отворених водених површина и водотока за разне намене;
- режими коришћења простора на основу студија о процени утицаја на животну средину.

3.9. Остали посебни режими заштите и коришћења простора

- специфични видови режима регулисани другим законима (потребе војске, телекомуникације и сл.), исказани у просторним плановима у ограниченом обиму - површина на нивоу територијалне заједнице у којој је режим прописан.

4. Организација простора (насеље, мрежа насеља; инфраструктурни системи; активности у простору)

4.1. Општи индикатори степена развијености

- народни доходак по становнику;
- народни доходак по облицима својине;
- народни доходак по делатностима;
- степен запослености становништва;
- запосленост по секторима делатности;
- удео властитих прихода локалне/регионалне заједнице за задовољавање општих и заједничких потреба;
- стопа незапослености по полу (тренд);
- незапослени према степену образовања (тренд);
- просторни размештај инвестиција;
- обим инвестиција у развој привреде.

4.2. Социодемографски показатељи

- број сталних становника, индекси промена броја становника;
- релативна густина насељености (сталних становника на km²);
- стопа природног прираштаја (тренд);
- старосна структура становништва; индекс старења становништва;

- становништво по изворима прихода: удео пољопривредног становништва у укупном броју становника; % радника у укупном броју становника;
- становништво према степену образовања;
- удео дневних миграната у укупном броју активних становника (тренд);
- удео запослених који раде у месту становања у укупном броју запослених.

4.3. Статус средишњих насеља

- средиште републике, регионално средиште, субрегионално средиште, општинско средиште, секундарни центар, центар заједнице села;
- удео становништва у урбаним насељима у укупном броју становника територије;
- стопа раста урбаног становништва;
- удео непољопривредног становништва у укупном урбаном становништву.

4.4. Јавне службе и централне функције

- предшколске установе: број установа; обухват предшколске деце;
- установе основног образовања: број основних школа; обухват деце; број деце/1 наставник;
- установе средњег образовања: број установа; обухват деце; број ученика/1 наставник; регистар понуђених занимања;
- више и високо образовање: број и врста установа;
- научне и истраживачке институције и јединице;
- установе здравствене заштите: број и врста установа; број лекара на 1000 становника; основне здравствене услуге; специјалистичке здравствене услуге; болничке услуге; клиничке услуге;
- установе социјалне заштите: врста установа; број корисника социјалне заштите (тренд); стручни кадар;
- управне и судске функције: просечно становника на 1 месну заједницу, месне канцеларије; судови (општински, окружни, привредни, и др.);
- установе културе: домови културе, народни универзитети; центри културе, позоришта, биоскопи, библиотеке и др.;
- објекти за спорт и рекреацију - отворени и затворени простори (површина, садржаји);
- комуникацијске установе: радио/тв студија; број телефонских прикључака.

4.5. Привредне и друге комерцијалне активности

- индустрија:
 - број запослених;
 - потребе за простором;
 - потребе за електроенергијом;
 - потребе за технолошком водом;
 - развијеност технологије;
 - однос према привредним чиниоцима;

- обим спољног транспорта;
- пољопривреда:
 - капацитети производње и прераде;
 - потенцијал радне снаге;
 - механизација;
 - приноси по јединици капацитета у биљној и сточарској производњи (*/ha, тренд);
 - раст производње заснован на ширењу обрадивог земљишта;
 - раст производње заснован на техничко-технолошким улагањима;
 - трговина и занатство: број радњи, број струка, просечно становника на 1 радњу;
- туризам и угоститељство:
 - број лежаја;
 - основни капацитети;
 - број ноћења (тренд).

4.6. Стамбени фондови и стамбена изградња

- број станова за стално становање на 1000 становника насеља;
- просечна стамбена површина (по становнику насеља, m²);
- структура стамбеног фонда према комуналној опремљености: водовод, канализација, струја;
- структура стамбеног фонда према старости и времену изградње;
- завршени станови у погледу лоцираности (градска и сеоска насеља) (5 или 10 година);
- завршени станови по броју, површини, структури, сектору власништва и у погледу опремљености (5 или 10 година).

4.7. Просторно-организациони елементи изградње

- ограничења физичког развоја насеља: линеарна ограничења, природна ограничења и др.;
- густина изграђености и целовитост физичке структуре насеља;
- саобраћајно-гравитациони односи на нивоу свакодневних потреба (изохрона доступност).

4.8. Инфраструктурни системи

4.8.1. Саобраћајнице и промет

- дужина јавних саобраћајница на подручју територијалне заједнице (по категоријама саобраћајница);
- густина друмске мреже (km/100 km²);
- интензитет промета возила/дан - годишњи и летњи просек;
- степен модернизације путева по категоријама.

4.8.2. Железничке пруге и промет

- дужина пруга на подручју територијалне заједнице (по категоријама);
- густина железничке мреже за путнички саобраћај (km/100 km);
- број путничких и теретних возова на дан;
- промет путника и робе на железничким станицама.

4.8.3. Речне луке и промет (у окружењу)

- пловност река и канала (дужина, дозвољена носивост бродова);
- број лука примарног и секундарног значаја;
- промет на пловним рекама и каналима;
- промет робе по лукама.

4.8.4. Ваздушни саобраћај (у окружењу)

- мрежа аеродрома и ваздухопловних линија за унутрашњи саобраћај;
- промет путника и робе на линијама унутрашњег саобраћаја;
- промет авиона, путника и робе на аеродромима.

4.8.5. ПТТ саобраћај и остали комуникациони и информациони системи

- густина поштанске мреже: број пошта/100 km²; број становника/1 пошту;
- густина телефонске мреже: дужина телефонских каблова/100 km²;
- покривеност територије оптичким телекомуникационим системом;
- број телефонских прикључака /1000 становника; % дигиталних телефонских прикључака.

4.8.6. Енергетска мрежа и објекти

- објекти за производњу енергије: термоелектране, термоелектране-топлане (изван насеља); хидроелектране (MW); мале хидроелектране (испод 1 MW); рудници угља; налазишта нафте и гаса; геотермални извори;
- покривеност територије мрежом далековода 400 kV; 220 kV; 110 kV и трансформаторских станица 400/110 kV; 220/110 kV;
- покривеност територије мрежом гасовода (магистрални, регионални; локални);
- мрежа нафтовода и нафтни терминали;
- мрежа топловода изван насеља.

4.8.7. Системи за водоснабдевање, одвођење отпадних вода и управљање чврстим отпадом

- регионални системи коришћења, уређења и заштите вода;
- покривеност насеља јавним водоводом (% становништва);
- покривеност насеља канализацијом (% становништва); начин одвођења вода (јединствени, сепаратни, комбиновани); остварени проценат пречишћавања отпадних вода;
- количина отпадне воде становништва и индустрије; удео отпадне воде индустрије која се пречишћава на заједничким уређајима;
- ефикасност пречишћавања отпадне воде (остварени проценат чишћења / прописани проценат пречишћавања);
- производња чврстог отпада по становнику; покривеност територије одвозом чврстог отпада (% становништва);
- депоновање чврстог отпада (санитарне депоније, спаљивање, сепарација, компостирање, неконтролисано депоновање);
- количина прикупљеног чврстог отпада становништва; количина чврстог отпада индустрије;

- количина прикупљеног чврстог отпада становништва/број становника с одвозом чврстог отпада (кг/ст/дан);
- начин збрињавања, обраде или депоновања чврстог отпада (комуналног, индустријског, опасног отпада).

5. Квалитет живљења

5.1. Доступност садржајима

(изохрона доступност; доступност јавним превозом; доступност пешице; финансијска доступност):

- доступност лекарских услуга;
- приступачност болничке неге;
- доступност школама за ученике I-IV разреда;
- доступност школама за ученика V-VIII разреда;
- степен моторизације (становника/ 1 путнички ауто);
- број телефонских претплатника на 1000 становника;
- густина магистралних и регионалних путева (km/100 km²);
- густина железничке мреже (km/100 km²).

5.2. Радна сигурност:

- број незапослених;
- просечна дужина чекања на запослење према образовном нивоу;
- обухват пензионим осигурањем;
- број становника на привременом раду у иностранству.

5.3. Еколошка сигурност:

- врста и интензитет еколошких поремећаја;
- могућност дневног ублажавања њиховог деловања.

5.4. Здравствена сигурност:

- обухват здравственим осигурањем;
- стопа превремених одлазака у пензију;
- смртност изазвана заразним болестима;
- смртност одојчади;
- смртност особа изнад 50 година старости;
- просечна дужина живота.

5.5. Стамбена сигурност:

- време потребно да би се дошло до стана од дана запослења;
- просечан приход домаћинства у односу на просечну цену стана.

5.6. Квалитет становања:

- просечна стамбена површина по становнику;
- покривеност насеља канализацијом у односу на водоснабдевање (% обухваћености становништва насеља);
- опремљеност станова купатилом (удео станова).